

UDK 272-756-472:378.14.061.6(497.5 Zagreb)"1961/2012"

Primljeno: 15. 9. 2013.

Prihvaćeno: 16. 12. 2013.

Izvorni znanstveni rad

PEDESET GODINA KATEHETSKOGA INSTITUTA – VIŠE OD TRAGA U PROŠLOSTI I SUVREMENOSTI S KAKVIM IZGLEDIMA ZA BUDUĆNOST?

Alojzije HOBLAJ

Kaptol 10, 10 000 Zagreb

a.hoblaj@zg.t-com.hr

Sažetak

Tematska odrednica i naslovna formulacija članka uvjetovana je prigodnom pedesete obljetnice utemeljenja Katehetskoga instituta (KI) Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (KBF). Uz uvod, zaključak i pet priloga na kraju, članak je strukturiran u dva dijela s temeljnim zadatkom da se utvrdi identitet KI-a. U prvom dijelu opisuje se fenomen trajanja KI-a u pedeset godina u kojem dolazi do izražaja njegov početak, rast i sazrijevanje u sedam razvojnih faza s kratkom zaključnom bilancom. Rezultate istraživanja života i rada KI-a autor, u drugom dijelu, evaluira u svjetlu epistemološkog statusa religiozne pedagogije i katehetike, kriterijem njegove identifikacije i participacije u crkveno-društvenim uvjetima, pozivajući na kraju na javnu raspravu o trima otvorenim pitanjima s izgledima za budućnost. Metodološki pristup istraživanju u obradi postavljenog zadatka temelji se na utvrđivanju identiteta KI-a u analognom značenju iz razvojne psihologije.

Ključne riječi: Katehetski institut, Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu, Sveučilište u Zagrebu, sveučilišni studij, epistemološki status, teologija, katehetika, kateheza, vjeronauk, religiozni odgoj, religiozna pedagogija, razvojne faze, kateheta, vjeroučitelj, Crkva, ECTS, kvalifikacijski okvir.

Uvod

Dies Theologicus 2012. na KBF-u posvećen je jubilarnoj pedesetoj obljetnici utemeljenja Katehetskoga instituta (KI).¹ To je dovoljan razlog ne samo da se taj

¹ Zlatni jubilej utemeljenja Katehetskoga instituta Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu tematski je odredio VII. *Dies Theologicus*. Među glavnim izvorima za

dogadaž obilježi, nego da se u svjetlu početaka i temeljem povijesne bilance KI-a promišlja o njegovoj budućnosti. Za taj zadatak potreban je primjeren kritički istraživački duh da bi se u prošlosti otkrilo ono bitno što je prisutno u suvremenosti s pitanjem izgleda za budućnost.

Misliti na prošlost KI-a znači imati pred očima i njegove pretpočetke i stvarne formalne početke, uspješno prevladana iskušenja i poteškoće, ali još većma njegove uspjehe. Nadalje, to je trenutak da se na tragu prošlosti osvijestite neka pitanja i potraže korisni odgovori. Npr.: Zašto je KI uopće utemeljen? Što ga je pedeset godina pokretalo i održavalo u njegovu djelovanju? Zašto nije prestao postojati i raditi? Što je tijekom pedeset godina ostvario? Kakva je njegova baština? Ima li i danas onoga početnog oduševljenja kojim je utemeljen i počeo raditi? Kakva je njegova budućnost?

Tragati za odgovorima na postavljena pitanja vezana za prošlost, znači prijeći prag *prošlosti*, ući u *suvremenost* i zakoraknuti u *budućnost* te zaključiti da KI po svojoj ukopnoj bilanci života i rada ne pripada prošlosti, jer je suvremenost života, rada i zbivanja na KI-u stubokom povezana s dogođenim u prošlosti. Važno je u ovom trenutku s vremenskim odmakom sva ta iskustva kritički vrednovati temeljem objektivnih kriterija. Upravo na taj zadatak upućuje i odrednica naslovne formulacije ovog rada: *više od traga u prošlosti*. Zato se logički, isto tako, i dalje nameće nekoliko usmjerenih pitanja u sadašnjost. Kako danas živi i radi KI? Ide li u korak s današnjim vremenom? Ima li kakvih zapreka koje ga priječe u naporu na tom putu?

Uvidom u prošlost i suvremenost KI-a neminovno se postavlja i treći niz usmjerenih pitanja o njegovoj budućnosti. Što se može danas, ne sutra, na KI-u predvidjeti? Kakve su mu mogućnosti i šanse, imajući u vidu njegovu svrhu, ciljeve i narav? Ima li KI, koji traje već pedeset godina, prema prošlom i sadašnjem izgledu, i izgledu za uspješnu budućnost ili, bolje reći, kakav je njegov projekt za budućnost? Što KI danas kao sveučilišna visokoškolska crkvena ustanova obećava za buduće vrijeme koje je već započelo?

Za dobivanje što cjelovitijeg odgovora na tri grupe postavljenih pitanja, valja ih najprije objediniti u jednom pitanju, a to je pitanje *identiteta KI-a*. Uspješna metoda kojom bi valjalo utvrditi identitet KI-a, kako se čini, nalazi se

tematsku obradu nalaze se: *Ljetopis Instituta*, različiti dokumenti u pismohrani KBF-a te neki članci. Usp. Josip BARIČEVIĆ, Proslava 25. obljetnice Katehetskog instituta KBF-a u Zagrebu, u: *Bogoslovska smotra*, 58 (1988.) 1, 145–146; Alojzije HOBLAJ, Četrdeset godina dosadašnjeg i mogućnosti daljnjeg djelovanja Katehetskog instituta Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u: *Katehetski glasnik*, 4 (2002.) 1, 101–107.

u postupku kojim će se opisati njegove razvojne faze,² od njegova utemeljenja do danas, tijekom kojih se KI iz jednogodišnjeg tečaja razvio u visokoškolsku suvremenu sveučilišnu ustanovu. Zahvaljujući ključnom pojmu identiteta, u analogijskom smislu, po kojemu se osoba u svojem odrastanju, razvoju i sazrijevanju treba identificirati i participirati, i KI se trajno identificirao s onim što je profiliralo njegovu koncepciju te je svojim djelovanjem participirao u crkvenom i javnom životu.

1. Sedam razvojnih faza

Slijedeći izabranu metodu, čiji postupak se sastoji u utvrđivanju susljednih razvojnih faza, pomnom analizom utvrdilo se sedam razvojnih faza tijekom kojih se KI kao ustanova, odnosno studijski program, u pedeset godina *identificirao* s idealnom slikom i aktivno *participirao* u crkvenom i javnom životu.

1.1. Jednogodišnji tečaj tijekom prve tri akademske godine – *prva faza* (1961. – 1964.)

Uz utemeljenje KI-a vezano je više značajnih šire društveno-političkih i s tim u svezi i unutarcrkvenih čimbenika. Najznačajniji unutarcrkveni događaj svakako je sazivanje Drugoga vatikanskog koncila. Tako *prva faza* KI-a neposredno prethodi i prati zasjedanje Drugoga vatikanskoga koncila. U formalnom pak smislu, prihvativši prijedlog velikoga kancelara, zagrebačkog nadbiskupa Franje kardinala Šepera, da se osnuje *jednogodišnji katehetski tečaj* u sklopu KBF-a, Fakultetsko vijeće je svojom odlukom (26. lipnja 1961.) utemeljilo KI. Treba, međutim, podsjetiti da je spomenutom prijedlogu kardinala Šepera prethodila odluka onodobne Biskupske konferencije Jugoslavije (BKJ) o osnivanju *Katehetske škole za formiranje katehista redovnica*, koju bi trebalo osnovati na jednom od crkvenih visokih učilišta.³

No, uz spomenute ustanove, osobe i vrijeme, ideja o osnutku KI-a rodila se i razvijala više godina prije njegova formalnog utemeljenja, kao odgovor na nove društveno-političke (ne)prilike Crkve nastale dolaskom totalitarnoga

² Riječ je o analogiji s dinamičnim razvojnim identitetom čovjekove osobnosti, koji se utvrđuje *identifikacijom i participacijom*. Isto tako je i sintagma *razvojna faza* posuđena iz razvojne psihologije, jer u prenesenom značenju pomaže opisati cjelokupni (dis)kontinuitet KI-a tijekom proteklih pedeset godina.

³ Na jesenskom zasjedanju BKJ 1960. godine donesena je odluka kojoj je prethodila temeljita rasprava koju su referatima pripremili križevački vladika Gabrijel Bukatko i biskup Bosansko-đakovačke i Srijemske biskupije Stjepan Bäuerlein.

jugoslavenskog komunističkog režima na vlast poslije Drugoga svjetskog rata.⁴ Zato treba spomenuti da je na *začetak* i početni *razvoj* nedvojbeno utjecao i biskup Bosansko-đakovačke i Srijemske biskupije Stjepan Bäuerlein, uz suradnju dviju ženskih redovničkih družbâ. Naime, kao dijecezanski biskup, S. Bäuerlein, koji se isticao kao katehetski promicatelj, surađivao je s Družbom milosrdnih sestara Sv. Križa u Đakovu, tako da je već od godine 1954. s njima počeo organizirati povremene katehetske tečajeve za redovnice. Ta suradnja počela se povezivati i s Družbom sestara milosrdnica pod vodstvom vrhovne poglavarice s. Salezije Mavrak i s. Ilone Blažeka, poglavarice Zagrebačke provincije. Njih dvije, s. S. Mravak kao predsjednica i s. I. Blažeka kao tajnica, predvodile su novoosnovani *Dijecezanski odbor redovnica Zagrebačke nadbiskupije* (DORH, 1957.),⁵ utemeljen na poticaj koadjutora, kasnije nadbiskupa i kardinala Franje Šepera. Odbor je razradio koncepciju pod nazivom *Dvogodišnji teološko-filozofski tečaj za pastoralnu formaciju redovnica*, a osnutkom KI-a ta se zamisao ostvarivala pod nešto drukčijim nazivom i oblikom.

Fakultetsko vijeće KBF-a ostvarenje spomenute svoje odluke o osnutku KI-a povjerilo je Ivanu Škreblinu, profesoru pastoralne teologije i katehetike, kojega se može smatrati stvarnim izvršnim utemeljiteljem KI-a. Tako je započela prva nastavna godina 18. rujna 1961. godine.⁶ Organizirana je u dva semestara, zimski i ljetni. *Kurikul* se sastojao od jedanaest nastavnih predmeta i metodičkih vježba. Tjedna satnica iznosila je šesnaest nastavnih sati predavanja i četiri sata metodičkih vježba. Nastavu je izvodilo osam nastavnika,⁷ a metodičke vježbe članice DORH-a.⁸ Uspješnost prve godine bila je 65,52%, jer je od devedeset i jednog upisanog studenta sedamdeset i dva studenata uspješno studij privelo kraju, stekavši ispravu pod nazivom *Svjedodžba o jednogodišnjem tečaju*, koju je izdavao KBF s KI-om.⁹ Na taj način osnovan je »Katehetski insti-

⁴ Društveno-politički okvir (ne)prilika koje su prethodile začetku KI-a vidi u: Marin SRAKIĆ, *Zabrana školskog vjeronauka u doba komunizma. Kratki prikaz na temelju povijesnih izvora s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku na području Đakovačke i Srijemske biskupije*, Zagreb, 2000.; Stanislav ŠOTA, *Sudbina vjeronauka u Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji od 1944. do 1960.*, Zagreb, 2012.; Alojzije HOBLAJ, Kroatien, u: Norbert METTE – Folkert RICKERS (ur.), *Lexikon der Religionspädagogik*, I, Neukirchen-Vluyn, 2001., 1128–1131.

⁵ Usp. *Prilog 1*.

⁶ Prvi nastavni plan i obrazac prve kvalifikacijske isprave vidi u *Prilogu 3*.

⁷ Usp. *Isto*. Bonaventura Duda, prof. emeritus, jedini je među živima od osam profesor-skih imena.

⁸ Neke voditeljice metodičkih vježba bile su kvalificirane osobe u odgoju i obrazovanju s bogatim iskustvom na sveučilišnoj razini. One su do jugoslavenske komunističke represije katoličkih odgojno-obrazovnih ustanova djelovale u odgoju i obrazovanju svojih redovničkih zajednica.

⁹ Preciznije rečeno, na obrascu isprave stoji napisano: *Rimokatolički bogoslovski fakultet u Zagrebu. Katehetski institut. Svjedodžba o jednogodišnjem tečaju*.

tut u sklopu *Rkt. Bogoslovskog fakulteta u Zagrebu*, jedna druga novost u životu Crkve u našim stranama«¹⁰.

1.2. *Dvogodišnji studij tijekom četrnaest akademskih godina i priprema za »korjenite promjene« – druga faza (1964. – 1978.)*

Druga faza, čiji je vremenski period trajao najdulje (četrnaest godina), uokviruje se u prvo poslijekoncilsko snažno katehetsko gibanje koje za Crkvu u cjelini predstavlja najjače *crkveno gradilište*. Ono je, među ostalim, obilježeno općim katehetskim dokumentom¹¹ i održavanjem dviju općih sinoda: o evangelizaciji¹² i o katehezi¹³. Na nacionalnoj pak razini posvuda se oblikuju temeljni nacionalni dokumenti o katehezi. I u Hrvatskoj počinje dinamično katehetsko gibanje. Ono se najviše ogleda u utemeljenju i održavanju katehetskih i zimskih ljetnih škola.¹⁴ Sva ta zbivanja reflektirala su se i na život i rad KI-a, jer se i opći i nacionalni dokumenti izravno i neizravno referiraju na visoka crkvena učilišta bez kojih je teško zamisliti ostvarivanje evangelizacijsko-katehetskog poslanja Crkve. Zato se, poslije trogodišnjega katehetskog formacijskog iskustva, jednogodišnji studij iz prve faze reformirao u dvogodišnji stručni studij koji će trajati četrnaest akademskih godina. No, već u počecima druge faze, *Pravilnikom KI-a* iz 1966. godine predviđen je i četverogodišnji visokoškolski studij za osposobljavanje kateheta/vjeroučitelja u radu s učenicima srednjih škola.

BKJ je preko *Vijeća za katehizaciju* u prvim godinama poslijekoncilskoga gibanja (1970./1971.) poticala da se KI reformira u visokoškolsku sveučilišnu crkvenu ustanovu koja će pokretati temeljni studij za akademsku formaciju

¹⁰ *Ljetopis Katehetskoga instituta*, 1962. Utemeljitelji i voditelji Katehetskoga instituta su crkvene ustanove i istaknuti crkveni pojedinci. To je prije svega BKJ, odnosno kasnije Hrvatska biskupska konferencija (HBK). Prema načelu supsidijarnosti, radi se o najvećem autoritetu. Na drugom mjestu valja spomenuti Franju kardinala Šepera, zagrebačkog nadbiskupa i velikog kancelara KBF-a, i kardinale njegove nasljednike: Franju Kuharića i Josipa Bozanića. Na trećem mjestu su KBF u Zagrebu, DORH, đakovački biskupi: Stjepan Bäuerlein, Ćiril Kos i Marin Srakić. Među provoditeljima, odnosno voditeljima, valja najprije spomenuti predstojnike KI-a, koji su svoje sile i sposobnosti uložili u život i rad KI-a. Svakome bi trebalo odati dužno poštovanje. Aktualni predstojnik Josip Šimunović deveti je po redu (vidi *Prilog 1*).

¹¹ Usp. SVETI ZBOR ZA KLERIKE, *Opći katehetski direktorij*, Zagreb, 1972.

¹² Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu* (8. XII. 1975.), Zagreb, 1976.

¹³ Usp. IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica o vjerskoj pouci u naše vrijeme* (16. X. 1979.), Zagreb, 1994.

¹⁴ Usp. Milan ŠIMUNOVIĆ, *Kateheza prvenstvena zadaća Crkve. Identitet i perspektive hrvatske pokoncilске kateheze i katehetike. U obliku bilance*, Zagreb, 2011., 734–735 (tematsko kazalo).

kateheta/vjeroučitelja, znanstveni istraživački rad i osposobljavati specijalizirane katehete s akademskim stupnjem magisterija znanosti koji će biti osposobljeni u novonastalim prilikama promicati postkoncilski katehetski pastoral.

S druge pak strane, na KBF-u je, kao i na svim crkvenim sveučilištima i fakultetima 70-ih godina prošloga stoljeća bila u tijeku reforma crkvenih studija koju je poslije Drugoga vatikanskoga koncila preko Kongregacije za katolički odgoj (KKO) pokrenula Sveta Stolica. Iz letimična uvida u pismohranu KBF-a (tematske rasprave na sjednicama) u poslijekoncilskom vremenu sve jače se produbljivala svijest o potrebi obnove crkvenih studija. Rasprava se u prvome redu usredotočila na svrhu KBF-a kao crkvenoga teološkog fakulteta u hrvatskim (ne)prilikama. Prije svega isticala se potreba za njegovanjem i promicanjem interdisciplinarnosti između crkvenih znanosti i znanosti koje su s njima povezane, posebice u društvenom i humanističkom području. U crkvenim znanostima isticala se pomoć koje one pružaju Božjem narodu, zajedno s hijerarhijskim dijelom Crkve, za jačanje kršćanske vjere, kako bi se ona što potpunije razumijevala, uvijek cjelovito čuvala, rasla i širila. U nastojanju oko tih ciljeva imalo se pred očima ukupnost života zajednice hrvatskoga naroda, u želji za promicanjem ekumenizma, dijaloga s nekršćanima i s onima koji ne vjeruju, a u svemu se posebno vodilo računa o onim potrebama Crkve kojima treba izići u susret u našim krajevima. Da bi se to postiglo, Fakultetsko vijeće se usredotočilo na tri cilja: 1) promicati teologiju na način da se koriste sva moguća potrebna sredstva u znanstveno-istraživačkom radu u crkvenim disciplinama i za prenošenje postignutih rezultata u javnost; 2) spremati studente za obavljanje znanstveno-teoloških zadataka, osposobljavajući ih za nastavnički rad u crkvenim ustanovama i uvodeći ih u aktivno znanstveno istraživanje; 3) pripremiti studente za plodonosno djelovanje u apostolatu, kako u onome kojemu su nositelji zaređeni crkveni službenici, tako i u drugim oblicima crkvenog apostolata čiji su nositelji vjernici laici.¹⁵

U tom smislu KBF je izradio novi Statut (1973./1974.), u čemu se posebice istaknuo onodobni dekan Tomislav Janko Šagi-Bunić, zauzimajući se da u novi Statut uđe formulacija kako KBF *neke svoje ciljeve postiže preko Instituta*.¹⁶ KBF zacrtava takvu reformu KI-a koja će mu omogućiti da izvodi visokoškolski

¹⁵ Takvo promišljanje počelo se provoditi već u vrijeme totalitarnoga komunističkog režima, a urodilo je, iako u manjem broju, upisivanjem vjernika laika na crkvene studije.

¹⁶ Uz sustavni filozofsko-teološki studij KBF »potpunije« postiže svoje ciljeve i institutima, među kojima se nalazi i KI. Usp. KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ZAGREBU, *Statut Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu*, Zagreb, 1976., čl. 5, § 1-2.

sku nastavu, odnosno da bude znanstveno-nastavna ustanova s mogućnošću specijalizacije u katehatici.¹⁷

Statutom su određene tri razine studijske formacije katehista, odnosno katehetičara: dvogodišnji studij za osposobljavanje u radu s (vjero)učenicima osnovne škole, četverogodišnji studij za osposobljavanje u radu u srednjoj školi i poslijediplomski dvogodišnji specijalizirani studij.¹⁸

Temeljem novoga Statuta Vijeće KBF-a je na prijedlog Vijeća KI-a u proljeće 1978. godine prihvatilo novi nastavni plan i program KI-a i donijelo odluku o uvođenju četverogodišnjeg sveučilišnog studija na KI-u, po kojemu se počelo raditi akademske godine 1978./1979. U taj rad uključio se veći broj nastavnika katehetske i srodnih interdisciplinarnih struka.¹⁹ Treća razvojna faza KI-a bila je u znaku razvijanja hrvatskoga studijskog modela, prepoznatljivog u europskim okvirima.²⁰

1.3. Četverogodišnji sveučilišni studij tijekom šest akademskih godina i nastavak dvogodišnjeg studija s postupnim gašenjem i početak stvaranja »hrvatskoga modela« – treća faza (1978. – 1984.)

Ta razvojna faza obuhvaća nešto kraći vremenski period. Na općem crkvenom planu njezin početak koincidira s vremenom dvaju događaja. Jedan od užega crkveno-sveučilišnog značenja, a drugi od dalekosežno šireg značenja. Ivan Pavao II. objavio je konstituciju kojom se uređuju akademski studiji u poslijekoncilskom vremenu na crkvenim sveučilištima i fakultetima. Riječ je o novom ustrojstvu kojim se moraju regulirati sva crkvena sveučilišta i fakulteti

¹⁷ Prema Statutu *Katehetski institut* ima sljedeće ciljeve: »1. Promicati znanstvena istraživanja koja se tiču saopćavanja kršćanske poruke te nastave u kršćanskom nauku u današnjem svijetu, a ujedno pružati inicijaciju u takva istraživanja; 2. Posvetiti se teoretsko-praktičnoj formaciji katehista jednog i drugog spola; 3. Omogućavati višu specijalizaciju na tom području onim kandidatima koji kane postati koordinatori katehetskog djelovanja te istraživači konkretne problematike u našim društveno-kulturnim uvjetima; 4. Pripravljajući periodičkih tečajeva, konferencijama, diskusijama i slično, brinuti se oko prikladnih pomoćnih sredstava za stalnu obnovu i trajno usavršavanje znanja u području katehetike; 5. Pružati teoretsku i praktičnu službu istim ciljevima pomoću različitih publikacija«, KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ZAGREBU, *Statut Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu*, čl. 106, § 1.

¹⁸ Usp. *Isto*, čl. 106, § 2–3, ali pod uvjetom da je postdiplomac postigao diplomu teološkoga fakulteta (*gradus primi cycli in theologia*) ili istovjetan naslov stečen na nekom drugom fakultetu.

¹⁹ Izrađen je *Nastavni plan i program za četverogodišnji studij*, po kojemu se na KI-u počinje raditi akademske godine 1978./1979.

²⁰ Usp. Alojzije HOBLAJ, *Studij religiozne pedagogije i katehetike za novo vrijeme*, u: *Kateheza*, 21 (1999.) 4, 373–388.

u svijetu.²¹ Nekako istodobno Ivan Pavao II. iznjedrio je sintagmu *nova evangelizacija* (Poljska, 11. lipnja 1979.; Haiti, 1981.).²²

Nadalje, to je vrijeme u kojem je o dvadesetoj obljetnici završetka Drugoga vatikanskog koncila na izvanrednoj skupštini dana 25. siječnja 1985. godine odučeno da se sastavi *Katekizam Katoličke Crkve*²³ i *Zakonik kanonskog prava* (1983.)²⁴, a na nacionalnom planu objavljen je temeljni nacionalni katehetski dokument *Radosno naviještanje evanđelja i odgoj u vjeri* (1983.)²⁵. Sva ta, i druga događanja, izravno su utjecala na provedbu već započete korjenite promjene na KI-u: četverogodišnji sveučilišni studij u postupnoj afirmaciji i dvogodišnji studij s postupnim gašenjem.

Predviđena korjenita reforma KI-a u vremenskom razdoblju od osam godina (1976. – 1984.) nastavlja se promišljati i pripremaju se uvjeti za pet nastavnih odsjeka: redoviti četverogodišnji studij, izvanredni studij, poslijediplomski studij, permanentna formacija, znanstveno-istraživački rad, izdavačka djelatnost.

U tom kontekstu u trećoj razvojnoj fazi KI-a još se intenzivnije nastavilo stvarati *hrvatski studijski model*.²⁶ Njegovo obilježje počelo se isticati definicijom *studija religiozne pedagogije i katehetike*, koji je ušao u proces *specijaliziranog studija na dodiplomskoj razini*.

Tijekom cijele treće faze zagrebački nadbiskup i veliki kancelar KBF-a Franjo kardinal Kuharić trajno je poticao i podržavao razvitak KI-a, zalažući se osobno za podizanje razine kvalitete, posvećujući izrazitu pažnju izboru mladih nastavnika.

Važno je napomenuti da se takav studij mogao ostvarivati u hrvatskim prilikama samo u sklopu KBF-a, organiziran kao KI koji će i u stvarnom smislu biti njegova ustrojbeno jedinica.²⁷ Konceptija *hrvatskoga modela* dobila je i statu-

²¹ Usp. IVAN PAVAO II., Apostolska konstitucija *Sapientia christiana*, u: *Acta Apostolicae Sedis*, 71 (1979.), 469–521.

²² Usp. IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu* (22. XI. 1981.), Zagreb, 1981. Time se otvorila perspektiva s novim značenjem koja je utjecala i na sazivanje opće sinode o kršćanskoj obitelji u suvremenom svijetu (1980.), o čemu svjedoči apostolska pobudnica *Familiaris consortio*.

²³ Objavljen devet godina kasnije. Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994.

²⁴ Usp. IVAN PAVAO II., *Zakonik kanonskoga prava*, Zagreb, 1988.

²⁵ Usp. BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Radosno naviještanje evanđelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze* (30. IX. 1983.), Zagreb, 1983. (dalje: RNE).

²⁶ Usp. Alojzije HOBLAJ, *Studij religiozne pedagogije i katehetike za novo vrijeme*, 373–388.

²⁷ Radi povijesne istine, treba također zabilježiti da je unutar Fakultetskoga vijeća KBF-a bilo i nerazumijevanja za povezanost KI-a s KBF-om. Među razlozima nalazi se i smjena generacija s drukčijim stavom. Bilo je čak i dekana koji su preko Fakultetskoga vijeća predlagali da se KI isključi iz KBF-a.

tarnu pretpostavku – kako je istaknuto u drugoj fazi – i prije počeka korjenite reforme. Jedna od većih prednosti takvoga hrvatskog modela jest prožimanje filozofsko-teološkoga studija i teološko-katehetskoga studija koji se izvodi na KI-u. S jedne strane, studentima KI-a zajamčena je solidna filozofsko-teološka izobrazba, a s druge strane, studentima filozofsko-teološkog programa pruža se mogućnost izbornom nastavom kompletirati katehetsku izobrazbu. Usporedbom hrvatskoga modela na KI-u sa sličnim studijima u Europi i svijetu, može se zaključiti da nimalo ne zaostaje i da se može svrstati njima uz bok.

1.4. *U znaku izrade i prihvaćanja novoga Statuta KI-a
tijekom šest akademskih godina i neposredna priprema za
demokratske promjene – četvrta faza (1984. – 1990.)*

I četvrtu razvojnu fazu, kako na općem crkvenom tako i na nacionalnom planu, obilježilo je nekoliko događaja. *Temeljnim smjernicama* RNE (1983.), a na poticaj Vijeća za katehizaciju BK, KI se, kao i u prethodnoj trećoj fazi, na stručnom, znanstvenom i organizacijskom planu aktivno uključivao u obnovu poslijekoncilskoga katehetskog pastoralara. Riječ je o konceptu koji dijakronijski i sinkronijski obuhvaća cjelovitu organizaciju župne, odnosno crkvene kateheze. Budući da je taj vremenski period bio obilježen totalitarnim komunističkim režimom, župna kateheza za školsku djecu i srednjoškolce morala je u svoju koncepciju integrirati ono što bi u normalnim prilikama djeca i mladi trebali učiti na školskom vjeronauku. U tome smislu, zahvaljujući velikim dijelom KI-u, koncipirao se i stvarao obnovljeni plan i program crkvene kateheze u Hrvatskoj.

Na filozofsko-teološkom studiju s tri ciklusa, bakalaureat,²⁸ magisterij i doktorat znanosti, sve je više rasla svijest o potrebi za potpunijim postizavanjem ciljeva u drugoj polovici 80-ih godina prošloga stoljeća i to preko KI-a, koji će, kako je to već progresivno koncipirano u prethodnim razvojnim fazama, promicati one studije pomoću kojih će se danomice sve prikladnije i svrsishodnije moći primjenjivati crkvene discipline kako u duhovnom i religioznom životu tako i u pastoralnoj djelatnosti. KI je u toj fazi već imao dvadesetogodišnje bogato iskustvo.

Zahvaljujući obnovljenom Statutu KBF-a KI je i u formalnom smislu u trećoj razvojnoj fazi, u drugoj polovici 70-ih godina prošloga stoljeća, postao

²⁸ Taj akademski naslov ne smije se miješati s današnjim značenjem naziva *bakalaureata*. Prije svega mora ga se smjestiti u crkveni sustav akademskih naslova, a radi se o temeljnom studiju koji po crkvenom ustrojstvu traje pet godina, a odgovarao je onodobnoj diplomi, odnosno sadašnjem magisteriju struke.

sastavni ustrojbeni dio KBF-a.²⁹ Statutom KBF-a određeno je da KI dobije vlastiti statut.³⁰ Tako je godine 1985. privedena kraju dugo pripremana izrada Statuta KI-a, po kojemu se KI kao sastavnica, odnosno odsjek KBF-a, mogao ustrojiti u suvremeni sveučilišni formacijski studijski program koji se po svojoj koncepciji i kvaliteti može staviti uz bok ostalim europskim katehetskim institutima.

Unutar KBF-a sve je više prisutna svijest o dvostrukoj svrsi KI-a: sustavno ostvarivanje temeljne specijalizirane nastave koja je prilagođena potrebama i uspješnije organizirano znanstveno istraživanje na katehetskom području. Zahvaljujući toj statutarnoj pretpostavci KI se mogao još zauzetije staviti u službu Crkve u Hrvatskoj, a i šire u katoličkom korpusu na području bivše Jugoslavije, kako u nastavnom pogledu u formaciji kateheta tako i u znanstvenom istraživanju. Posebno valja istaknuti da se u konceptu župne kateheze koju je promicao KI, nalazila i dimenzija onoga što će se kasnije diferencirati u vjerski odgoj u ranom djetinjstvu i školski vjeronauk.

1.5. U znaku demokratskih promjena, reintegracije KBF-a u Sveučilište u Zagrebu i ponovno uvođenje konfesionalnog odgoja u vjeri i vjeronauka u javne odgojno-obrazovne ustanove tijekom devet akademskih godina – peta faza (1990. – 2001.)

Tijekom pete razvojne faze, čiji početak koincidira s početkom *demokratskih promjena* u Hrvatskoj,³¹ rad i razvoj KI-a valja promatrati na dvije razine: u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima. Zahvaljujući prethodnim razvojnim fazama, posebice od druge do četvrte, danas se može zaključiti da je KI u zadatke koji su ga dočekali u petoj razvojnoj fazi ušao u velikoj mjeri pripremljen.

Naime, tijekom cijeloga desetljeća pete faze (1990. – 2001.), a posebice u prvim godinama toga desetljeća, KI je u znanstveno-nastavnom organizacijskom pogledu bio glavni čimbenik da je u Hrvatskoj, poslije četrdeset i pet

²⁹ Usp. KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ZAGREBU, *Statut Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu*, čl. 105, § 1–4.

³⁰ Usp. *Isto*, čl. 105, § 4. Postupak donošenja odobravalo je Fakultetsko vijeće, a potvrđivao veliki kancelar. Međutim, u sklopu tzv. integracijskog procesa Sveučilišta u Zagrebu, po najnovijem Statutu KBF-a iz 2008. godine Statut KI-a je dokinut, jer se cijeli Fakultet mora ravnati po jednom Statutu, po kojem se predviđa pravilnik KI-a. Ipak, valja primijetiti da, iako je prošlo više od pet godina od donošenja Statuta, taj pravilnik još ne postoji. Nedostatak pravilnika KI-a u mnogočemu generira zapreke u njegovu kvalitetnom upravljanju.

³¹ *Ugovorom o položaju i djelovanju KBF-a u sastavu Sveučilišta u Zagrebu* dana 11. ožujka 1996. KI se izrijekom spominje kao sastavnica KBF-a s kojim je povezan.

godina odsutnosti (1946./1952. – 1991.) vjeronauk ponovno uveden u škole gdje je neprekidno prije izbacivanja (1946. – 1952.) bio prisutan 172 godine (1774. – 1946.). Gotovo je providonosno da je KI već od početka desetljeća pete faze bio spreman za taj zahtjevni zadatak koji se može sažeti u osam oblika:

1. KI je pokrenuo javnu raspravu o ponovnom uvođenju vjerskog odgoja u javne predškolske ustanove i vjeronauka u javne škole. Rasprava je počela najprije unutar KI-a, zatim na cijelom KBF-u a potom na nacionalnom planu (rujan 1991.);
2. svojim stručnim prijedlozima na znanstvenim osnovama pomogao je kako prosvjetnim tako i crkvenim vlastima u donošenju odluka;
3. u veoma kratko vrijeme izradio je prijedlog konfesionalnog modela sa specifičnim statusom koji je evaluirala europska javnost i verificirala praksa tijekom dvadeset i dvije godine, i s tim u vezi pridonio stvaranju nove koncepcije župne kateheze s razlikovnim i dodirnim točkama sa školskim vjeronaukom;
4. trajno je organizirao brojne domaće i međunarodne znanstveno-stručne skupove u promicanju religiozne pedagogije i katehetike kao struke i cjeloživotnog obrazovanja;
5. svojom stručnom suradnjom pridonio je koncipiranju i formulaciji *Provedbenog ugovora*³² potpisanog 29. siječnja 1999.;
6. KI je preuzeo obvezu od HBK da svojim redovitim i izvanrednim studijem omogući formaciju najvećim dijelom dovoljnog broja kvalitetnih vjeroučitelja;
7. izradio je *Prijedlog programa za doškolovanje odgojitelja u vjeri* i preuzeo odgovornost provedbe toga *Prijedloga programa* (2000.);
8. na zahtjev Vijeća za katehizaciju i novoosnovanog NKU-a razradio je vrlo zahtjevan model temeljem kojega je pokrenuo postupak ekvivalencije kvalifikacijskih isprava za one vjeroučitelje (oko 600) koji u formalnom smislu nisu imali odgovarajuće diplome za vjeroučiteljski rad u školi, ali su se prethodno dugogodišnjim kvalitetnim radom potvrdili kako u župnoj katehezi tako i kanonskim mandatom na određeni rok u školskom vjeronauku.³³

³² Ugovor o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama, u: Nedjeljko PINTARIĆ (ur.), *Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske*, Zagreb, 2011., 113–117. U koncipiranju i predlaganju najvećim dijelom sudjelovali su nositelji KI-a.

³³ Dokumentacija o složenom sustavu ekvivalencije za svakoga takvog vjeroučitelja koji je ostvario pravo na dobivanje ekvivalentnog certifikata nalazi se u pismohrani KI-a i u Nacionalnome katehetskom uredu Hrvatske biskupske konferencije (NKU HBK).

U tom smislu na KI-u se inovirao studijski *Program i plan* iz treće faze, koji je nastao iz korjenitih promjena za novo vrijeme (prihvaćen 24. rujna 1999.). Riječ je o studijskom programu i planu koji korespondira sa suvremenim epistemološkim konceptom religiozne pedagogije i katehetike i koji će spremno dočekati sljedeću fazu u kojoj će se ostvariti implementacija Bolonjskoga procesa.

1.6. *U znaku implementacije ECTS-a u prvom razdoblju. Ususret 2010. – šesta faza (2001. – 2010.)*

Odlukom Senata Sveučilišta u Zagrebu u rujnu 1999. godine, čiji član je bio i onodobni dekan KBF-a Tomislav Ivančić, KI je u sklopu KBF-a ušao u prvo razdoblje Bolonjskoga procesa (BP) utemeljeno na *Europskom sustavu prenošenja bodova (European Credit Transfer System – ECTS)*.³⁴ Tako se već akademske godine 2001./2002. implementacijom spomenutog sustava u nastavni program i plan, studij na KI-u počeo usklađivati s Bolonjskim procesom.³⁵ Tim postupkom se dotadašnji tijek izvođenja studija u okviru četiri akademske godine, odnosno osam semestara, produljio na pet akademskih godina, odnosno na deset semestara, a s promijenjenim nazivom akademskog naslova *dipl. kateheta* po završetku studija student postiže akademski naslov *magistra religiozne pedagogije i katehetike*, u smislu magistra struke.³⁶ Osim toga, takvi diplomanti stječu i pravo na dopunsku ispravu o studijima ili tzv. *Supplementum*.

Što se tiče strukture studija na KI-u koji se prema Bolonjskom procesu treba zasnivati na trima obrazovnim ciklusima (preddiplomski, diplomski i poslijediplomski), valja spomenuti da je spomenuti studij iz godine 2005. prihvaćen kao integrirani studij (5+0). Međutim, kod donošenja novoga Statuta KBF-a (2005. – 2008.), temeljem opservacije Kongregacije za katolički odgoj, prihvatila se diferencirana struktura (3+2) s preddiplomskim s certifikatom

³⁴ Cjelovita sustavna dokumentacija implementacije ECTS-a na KBF-u pa tako i na KI-u nalazi se u: Alojzije HOBLAJ, *Europski sustav prijenosa bodova (European Credit Transfer System). Vodič za uvođenje iz I. u II. fazu rada. Ususret 2010.*, Zagreb, 2002. ECTS je mjerna jedinica za iskazivanje obujma studijskoga opterećenja i kompetencija koje je student stekao u pojedinom nastavnom predmetu, modulu, semestru, akademskoj godini i ukupno u cijelom studiju.

³⁵ Usp. Alojzije HOBLAJ, *Formacija vjeroučitelja u okviru Bolonjskoga procesa – izazov za visoka crkvena učilišta u Hrvatskoj*, u: Ružica RAZUM (ur.), *Vjeronauk nakon dvadeset godina: izazov Crkvi i školi*, Zbornik radova sa znanstvenog simpozija, Zagreb, 2011., 177–204.

³⁶ Dosad je (ak. god. 2011./2012.) trideset i tri studenta steklo završnu akademsku titulu magistra struke (vidi *Prilog 4*).

prvostupnika (*bakalaureat*) i *magisterijem struke* (usp. Statut KBF-a 2008., čl. 53, § 1–5). Budući da su studijski programi po dva obrazovna ciklusa (3+2) u postupku dobivanja dopusnice za izvođenje, još uvijek je na snazi integrirani studijski program (5+0).³⁷

Što se tiče trećega ciklusa, poslijediplomskoga znanstvenog studija za studente KI-a na KBF-u, godinama se tome o vodila rasprava. Naime, otkako je na KI-u studij postao sveučilišni studij, postavilo se pitanje kakve su njegove mogućnosti za nastavak studija u poslijediplomskome znanstvenom ciklusu na matičnom fakultetu. Poslije brojnih rasprava i odgađanja, konačno je Fakultetsko vijeće KBF-a donijelo odluku o uvjetnoj, odnosno dopunskoj godini za diplomirane katehete za upis na poslijediplomski studij u VI. pastoralnoj specijalizaciji (28. lipnja 2002.).³⁸ Novim Statutom ukinuta je uvjetna godina te magistar religiozne pedagogije i katehetike ima pravo upisati poslijediplomski znanstveni studij u VI. pastoralnoj specijalizaciji. Činjenica je da je tek nekolicina diplomiranih kateheta magistrirala na matičnom fakultetu, dok ih je mnogo više iz svoje struke doktoriralo u inozemstvu. Osim toga, veći je broj ambicioznih i talentiranih diplomiranih kateheta zbog zahtjevnih uvjeta magistrirao, a neki i doktorirali na drugim fakultetima društveno-humanističkih znanstvenih područja Sveučilišta u Zagrebu i drugim hrvatskim sveučilištima. Ovom prilikom bilo bi korisno spomenuti da je na KBF-u bilo više razumijevanja i manje usko-grudnosti, bilo bi više postdiplomata iz redova diplomiranih kateheta.

1.7. U znaku utvrđivanja Bolonjskoga procesa u drugom razdoblju tijekom devet godina. *Ususret 2020. – sedma faza (2010. – 2020.)*

Pristupom Bolonjskomu procesu (Berlin, 2003.), Sveta Stolica je odlučila ući u *Europski prostor visokoga obrazovanja* (EHEA). Temeljem te odluke Sveta Stolica preko KKO-a redovito očekuje i traži od europskih crkvenih fakulteta, kojih ima oko dvjesto, da se redefiniiraju imajući na umu svoje specifično poslanje, posebice u sveučilišnom svijetu. Zato spomenuta KKO daje razne smjernice, među kojima i smjernice za razvoj *sustava crkvenih znanosti*, po načelu transparentnosti sa svim svojim specifičnostima u poslanju Crkve u svijetu.

³⁷ U ovom radu možemo se samo ukratko osvrnuti na komparativne prednosti jedne i druge studijske ciklusne sheme. Na postavljeno pitanje zašto se 2005. godine nije donijela odluka o shemi dvaju obrazovnih ciklusa (3+2), danas, s odmakom vremena, valja odgovoriti da je prevladalo jedno od mišljenja kako prvostupnici ne bi imali mogućnost zaposlenja na crkvenom području.

³⁸ Usp. Alojzije HOBLAJ (ur.), *Poslijediplomski znanstveni studij u području humanističkih znanosti i teološke znanosti. Akademski godina 2003./2004. Vodič*, Zagreb, 2004.

U središtu pozornosti drugoga razdoblja Bolonjskog procesa (2010. – 2020.) temeljni su principi na kojima se ostvaruje njegov razvoj, a u čijem procesu postoji duboka unutarnja povezanost i međuovisnost. Zato se već u prvom, a posebice u drugom razdoblju Bolonjskog procesa, valja usredotočiti na pitanje *kvalifikacijskoga okvira* (*Qualifications Framework – QF*) čije je stvaranje započelo već u prvom razdoblju, počevši od 2003. godine, i nastavlja se u drugom razdoblju, do 2020. godine. U tom smislu važno je razumjeti u čemu je bit kvalifikacijskog okvira. Kao što se već iz samoga naziva može naslutiti, radi se o visokoškolskoj formaciji pa tako i o formaciji vjeroučitelja na KI-u, u kojoj kvalifikacijski okvir predstavlja uporišnu točku.³⁹ Može ga se razumjeti načelom po kojem se izrađuje i razvija proces formacije vjeroučitelja. Ono je načelo višesmjernje *prohodnosti* (*vertikalno i horizontalno*) o kojoj ovisi *kvaliteta i mobilnost* u visokom školstvu, pa tako i u onom u kojem se formiraju vjeroučitelji. To načelo može se shematski iskazati kako slijedi:

Kvalifikacijski okvir u vertikalnoj i horizontalnoj prohodnosti

Europski kvalifikacijski okvir (EKO)
↓
Nacionalni kvalifikacijski okvir (NKO) ↔ Kvalifikacijski okvir Svete Stolice (KOSS)
↓
Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO)
↓
Studijski programi: nastavni planovi i programi: u humanističkom području, polju teologije, grani religiozne pedagogije i katehetike (NPP)
↓
Pojedini nastavni predmeti, seminari vježbe itd. (P)

U kvalifikacijski okvir vertikalne i horizontalne prohodnosti uključila se i Sveta Stolica sa svojim kvalifikacijskim okvirom na koji obvezuje svako europsko crkveno učilište, i to radi *specifičnosti* crkvenih fakulteta, s napomenom da ga treba kreativno povezivati, kako vertikalno s *Europskim kvalifikacijskim okvirom* tako i s europskim crkvenim fakultetima, a horizontalno s *Nacionalnim hrvatskim kvalifikacijskim okvirom*.⁴⁰ Temeljem shematski opisanoga kvalifikacijskog okvira u višesmjernoj prohodnosti, i KI se u toj razvojnoj fazi treba pre-

³⁹ Opširnije tumačenje i u duhu sedme razvojne faze vidi u: Alojzije HOBLAJ, *Formacija vjeroučitelja u okviru Bolonjskoga procesa – izazov za visoka crkvena učilišta u Hrvatskoj*, 191–196.

⁴⁰ Kongregacija za katolički odgoj izradila je *okvir akademskih kvalifikacija*, tj. *okvir crkvenih akademskih naslova* koje podjeljuje Sveta Stolica, na način da se, temeljem Europskog općeg uporišnog okvira (Europski kvalifikacijski okvir) evidentiraju njegove karakteristike.

strukturirati iz dosadašnjega integriranog studija (5+0) u diferencirani dvociklički studij (3+2).⁴¹

1.8. Zaključna refleksija o razvojnim fazama

Tijekom pedeset godina KI je prolazio proces razvoja u šest faza i ušao u sedmu, koja ga u okviru Bolonjskog procesa vodi ususret 2020. godini.⁴² Gledajući retrospektivno, taj proces nije uvijek išao ravnom linijom nego i zavojitom spiralom. Upravo su ga takve njegove razvojne faze održavale na životu, usmjeravajući ga prema njegovu dozrijevanju. U takvom procesu mogle su se utvrditi razvojne faze kao određeni periodi u spiralnom procesu. Šest razvojnih faza u nizu i njihov pravilan slijed doveli su ga tijekom pedeset godina do zajedničkoga rezultata koji se može, u relativnom smislu, nazvati zrelošću kako crkvene tako i javne hrvatske visokoškolske ustanove. U tom hodu u nizu razvojnih faza bilo je puno dinamike, pokreta i razvoja, što pokazuje da se u KI-u život bujno razvijao i sazrijevao. Utvrđeni su glavni faktori toga života od početka, preko rasta, razvoja do sazrijevanja. U tome su sudjelovali unutarnji i vanjski faktori. Unutarnji faktor je crkvena svijest da osobna vjera treba katehezom poprimati temeljni odgoj i izobrazbu, dok se vanjski čimbenik odnosi na crkveno-društvene uvjete koji su se mijenjali od totalitarnog do demokratskog stanja.

U zaključnoj refleksiji opravdano je istaknuti da su sve razvojne faze kroz koje je KI morao tijekom pedeset godina prolaziti usmjerene prema njegovoj zrelosti i da su sva razvojna razdoblja jednako važna za život i rad KI-a, jer svaka o njih ima svoju specifičnu težinu i vrijednost za ukupnost života i rada. U tom smislu svaka faza pridonijela je tome da je KI kao organizam napredovao i prema potrebi stvarao nove strukture. Riječ je o inovacijama koje su se integrirale u cjelovit sustav života i rada kako bi se postigla potrebna ravnoteža za njegov opstanak. Taj proces *inovacije*, koju nameće potreba u vremenu, *integracije* i *ravnoteže*, posebno je dolazio do izražaja u vremenima korjenitih promjena. Kako se moglo utvrditi, taj proces nije bio bez kriza koje su pratile svaku njegovu promjenu. To valja uzimati kao normalno, jer bez promjene nema razvitka; jačina krize bila je proporcionalna jačini promjene. Važno je također zapamtiti da je svaka od tih promjena donijela sa sobom nešto novo, a

⁴¹ Operacionalizaciju u obliku naznake vidi u: 2.5.1. *Prijelaz iz integriranog u dva obrazovna ciklusa – iz sheme 5+0 u 3+2.*

⁴² Vidi *Prilog 2.*

to novo može biti ambivalentno: pozitivno za obogaćenje i negativno za slabljenje. Upravo je po krizama KI prelazio u viši stadij razvitka.⁴³

2. U svjetlu vrednovanja triju aktualnih otvorenih pitanja

Utvrdivši i opisavši razvojne faze KI-a u prvom dijelu, u drugom dijelu ovoga rada valja vrednovati KI kao fenomen trajanja kroz pedeset godina. Dosljedno izabranoj metodi, to vrednovanje temeljit će se na odgovoru na pitanje: Čime se KI *identificirao* i, s tim u svezi, u čemu je *participirao* u crkvenom i šire društvenom životu? Takvo vrijednosno istraživanje nužno je kontekstualizirano u dinamično profiliranje teološke grane religiozne pedagogije i katehetike.

2.1. Od podređenosti »Pepeljuge« ...

Riječ je prije svega o položaju religiozne pedagogije i katehetike kao jedne od grana teologije u cjelini teološkog sustava. Taj položaj se, zatim, odražavao na odnos KI-a i KBF-a. Tri su razine odnosa između KBF-a i KI-a za koje je u njegovu *Ljetopisu* zabilježeno da je »osnovan KI u sklopu Rimokatoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu«.

Prva razina su međuljudski odnosi među nastavnicima filozofsko-teološkoga studija i nastavnicima teološko-katehetskoga studija, kao i među studentima jednoga i drugoga studijskog programa.⁴⁴ Druga je razina pravna jer obuhvaća zakonske i podzakonske okvire, statutarne i pravilničke. Najnoviji položaj KI-a u sklopu KBF-a takav je da on kao sveučilišni studij nema pravnu osobnost te više ne može imati svoj statut, što znači da odluke o prijedlozima kreiranja njegova života i rada donosi Fakultetsko vijeće.⁴⁵ Dugo vremena je teološko-katehetski studij u odnosu na filozofsko-teološki bio u podređenom položaju, što se isto tako odražavalo na odnos KBF-a prema KI-u u cjelini. Takav odnos slikovito se može usporediti s položajem Pepeljuge – junaki-

⁴³ Vizija o razvitku u pozitivnom smjeru dekana Celestina Tomića o 25. jubileju KI-a velikim se dijelom obistinila. Usp. Josip BARIČEVIĆ, Proslava 25. obljetnice Katehetskog instituta KBF-a u Zagrebu, 145–146.

⁴⁴ U prvim razvojnim fazama nastavu na KI-u izvodili su isključivo profesori s filozofsko-teološkog studijskog programa. S vremenom, kako se KI razvijao u sveučilišni studij, određeni broj specijaliziranih nastavnika izvodio je nastavu samo na KI-u.

⁴⁵ KI se ravna temeljem statuta KBF-a, koji predviđa poseban pravilnik. Prijašnje Vijeće KI-a zamijenilo je novo tijelo: *Stručni kolegij Instituta*, kojemu na sjednicama predsjedava predstojnik KI-a. Usp. *Statut KBF-a*, čl. 16, § 1–8.

nje iz bajke.⁴⁶ Naime, tijekom pedeset godina KI je obavio brojne poslove i zadatke koji su bili upućeni na adresu KBF-a kako s BKJ-HBK tako i od nekih društveno-kulturnih subjekata, a da u isto vrijeme religiozna pedagogija i katehetika, kao jedna od grana znanstveno-nastavnoga teološkog sustava na kojoj se temelji studijski program čiji je nositelj KI, nije percipirana jednako-pravno s ostalim granama teologije. Poslije Apostolske konstitucije *Sapientia Christiana*,⁴⁷ kojom se poslije Drugoga vatikanskog koncila nanovo uređuju studiji na crkvenim sveučilištima i fakultetima, za KI su uslijedila dva normativna dokumenta KKO-a (*Nota illustrativa* – 1986. i *Normativa per l'Istituto Superiore di Scienze religiose* – 1987.), koje je u zadnje vrijeme zamijenio novi, treći normativni dokument KKO-a.⁴⁸ Zahvaljujući *Naputku*, stubokom se mijenja odnos KBF-a prema KI-u. Naime, govoreći o fizionomiji katehetskih učilišta, u tom dokumentu izrijeком se ističe da je »visoko katehetsko učilište, bilo prvoga i drugoga ciklusa, bilo samo prvoga ciklusa, povezano s crkvenim teološkim fakultetom, koji na sebe preuzima akademsku odgovornost za to učilište« (čl. 4). Riječ je o pozitivnom *pomaku*.⁴⁹

Prve dvije razine odnosa KI-a s KBF-om, posebice druga, dobivaju svoju konzistentnost u trećoj razini. Riječ je o teološkoj razini koju valja interpretirati po epistemološkom ključu.

2.2. ... do epistemološkog statusa

Poslije Drugoga vatikanskog koncila katehetačari su intenzivno radili na *epistemološkom okviru katehetike* u kojem ona kao struka poprima svoji profil, opisujući je slikovito kao struku s *dvije duše*.⁵⁰ Riječ je o duši teologije i duši pedagogije. Temeljem tih dviju duša katehetika se trajno nalazi u potrazi, katkada u napetosti između teologije i pedagogije, da je se kao takvu prizna. Katehetika je, dakle, povezana s dvjema epistemološkim konstelacijama: s teološkim zna-

⁴⁶ Takav podređeni položaj ne nalazi se samo u Zagrebu, nego manje-više posvuda u Europi i šire.

⁴⁷ Usp. IVAN PAVAO II., *Sapientia christiana*, 469–499.

⁴⁸ Usp. KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Naputak o visokim katehetskim učilištima (institutima)*, Zagreb, 2009.

⁴⁹ Usp. *Isto. Sapientia christiana* (1979.) za odnos KBF-a i KI-a upotrebljava izraz *ad instar*, dok *Naputak* (2009.) rabi glagol *congregare*. Smisao i cilj te terminološke zamjene jest isticati da se odnos između KBF-a i KI-a mora temeljiti na međusobnom povezivanju.

⁵⁰ Početci traganja za identitetom katehetske struke sežu daleko prije. Sažetak toga traganja vidi u *Prilogu 5*. Valja također podsjetiti da je pitanje identiteta katehetike kao struke odredilo i *Katehetski pokret* s početkom na kraju 19. stoljeća, a koji još uvijek traje. Usp. Ante PAVLOVIĆ, *Doprinos Ferde Kefflera razvoju kateheze i katehetskog pokreta u Hrvatskoj (1900–1040)*, Mostar, 1997., 63–81.

nostima s jedne strane, i pedagoškim znanostima s druge strane. Plazeći od te povezanosti, u katehatici kao struci tijekom povijesti trajno dolazi do izmjeničnog naglašavanja dvostruke uporišne točke u kojoj se metodom integracije uspostavlja princip životnog identiteta kateheze kao prakse i katehetike kao teorijske refleksije. Zbog te dvostruke epistemološke pripadnosti, katehetika se nalazi u procesu podvojenosti i u trajnoj potrazi za priznanjem, da bude i teološka i pedagoška disciplina.

2.2.1. Katehetika – jedna od grana u teološkom znanstveno-nastavnom sustavu

Pripadnost katehetike području teološkog razmišljanja proizlazi iz naravi samoga katehetskog djelovanja, koje se smješta u kontekst pastoralnih aktivnosti i kvalificira kao *posluživanje (crkvene) Riječi* (usp. Dj 6,4) u jednom od njegovih temeljnih oblika, a to je *odgoj vjere*. Istina je da se katehaticu dugo vremena stavljalo u podređeni položaj sustavnoj teologiji i njezinim kanonima tumačenja. Danas se, međutim, s pravom smatra da je takva koncepcija prevladana. Teološku narav katehetike valja uvijek iznova premissljati u okviru praktičnoga područja.⁵¹ Naime, katehetika je i kao teorijska refleksija nastala u krilu praktične teologije pa je od svojih početaka nužno povezana s pastoralnom teologijom.⁵²

2.2.2. Katehetika je (i) pedagoška disciplina

S druge strane, katehetika odgovara i značajkama istinske *pedagoške discipline* te kao takva nalazi mjesto unutar odgojnih znanosti. U pastoralnom razmišljanju danas su osobito važne sveukupne humanističke znanosti, koje su se veoma razvile, a posebno odgojne znanosti s razrađenim sustavom. Poslije Drugoga vatikanskog koncila i na pastoralno-katehetskom području dolazi do antropološkog zaokreta, koji je tipičan za suvremenu kulturu.⁵³ To obvezuje cjelokupno pastoralno-katehetsko djelovanje da se usredotoči na čovjeka u njegovoj situaciji, na tzv. *antropogene* i *sociogene* uvjete. Odatle proizlazi interes za sve pristupe koji mogu osvijetliti pastoralno-katehetsko djelovanje, kao što su npr. kulturalna

⁵¹ Kao što je i statutarano određeno, religiozna pedagogija i katehetika je ustrojena kao jedna od četrnaest katedra koja pripada praktičnom nastavnom području. Usp. KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ZAGREBU, *Statut*, Zagreb, 2008., čl. 15, § 10.

⁵² Usp. Emilio ALBERICH, *Kateheza danas. Priručnik fundamentalne katehetike*, Zagreb, 2002.

⁵³ Usp. Alojzije HOBLAJ – Ružica RAZUM, *Vjeronaučni program*, u: Valentina Blaženka MANDARIĆ – Alojzije HOBLAJ – Ružica RAZUM, *Vjeronauk izazov Crkvi i školi. Empirijsko istraživanje na području Zagrebačke nadbiskupije*, Zagreb, 2011., 162–164.

antropologija, sociologija, psihologija, religijske znanosti, komunikacijske znanosti itd. Pedagoški značaj katehetike dolazi do izražaja u povezanosti s jednom od klasičnih definicija teologije. Naime, ako se (sustavnu) teologiju definicijski percipira kao *fides quaerens intellectum*, onda se takvo razmišljanje može proširiti korak dalje i definirati da je katehetika, odnosno kateheza kao *fides quaerens initiationem christianam et educationem permanentem*. Opravdanje za takvo promišljanje nalazi se i u teologiji vjere koja o vjeri promišlja bipolarno ili komplementarno: kao *fides quae creditur* i kao *fides qua creditur*. I dok se *fides quae creditur* veže uz sustavnu teologiju, *fides qua creditur* veže se uz praktičnu teologiju, odnosno katehezu koja odgaja egzistencijalnu vjeru kao unutarnje osobno imanjenje (stav) koja ima svoj početak, razvoj i sazrijevanje. Katehetika se stoga može i mora zvati *pedagoškom znanošću*, bez predrasuda zbog njezine povezanosti s teološkim područjem u njezinu pastoralnom i praktičnom dijelu. Temeљem rečenoga, valja zaključiti da epistemološki status katehetike u znanstvenonastavnom teološkom sustavu više nije upitan. Zato njezin odnos prema ostalim granama teologije, posebice prema granama sustavne teologije, nije više odnos podložnosti, u kojem je bila percipirana kao popularizacija sustavne teologije. Iz epistemološkog okvira katehetike kao struke s dvije duše proizlazi i struktura nastavnoga plana i programa koji se još uvijek ostvaruje na KI-u u petogodišnjem integriranom studiju (5+0).⁵⁴

2.2.3. Struka dviju duša u jedinstvu integrativnom metodom

Budući da kateheza/katehetika po svojem epistemološkom statusu pripada polju teologije i polju odgojnih znanosti unutar humanističkoga znanstvenog područja, može se postaviti pitanje ima li ona svoju metodu koja se ne može zamijeniti nekom drugom? Na pitanje valja odgovoriti da katehetičar slijedi integrativnu metodu. Da on u tome nije jedinstven slučaj, vidi se u slučaju egzegete, crkvenog povjesničara, kao i u slučaju teologa moralista. Iako egzeget slijedi profanu lingvističku metodu i metodu literarnih istraživanja, ipak je neupitno da egzegeza kao znanost ima svoju specifičnu metodu koja je prikladna za interpretaciju biblijskih tekstova, bez obzira što se u njoj sabiru i povezuju rezultati različitih znanosti. Jednako tako u metodi moralne teologije stječu se empirijski, filozofski, antropološki, teološki, egzegetski i drugi doprinosi. Analogno tome,

⁵⁴ Integracijom dviju duša, teologije i pedagogije, kreirani su predmeti po srodnosti u tri različite skupine: filozofski i ostali antropološki predmeti; teološki predmeti u užem smislu, gdje dolazi pretežito do izražaja sustavna teologija; katehetski predmeti u užem smislu i antropološko-katehetski predmeti.

valja isto tako zaključiti da se na području katehetike ne upotrebljavaju različite metode znanosti kao neke nepropusne ograde koje bi se jedna prema drugoj nalazile u usporednom (juktaponiranom) položaju. Metode različitih srodnih znanosti na području opće katehetske metodologije integriraju se. Na taj način se i teorijski utvrđuje i opravdava mjesto i doprinos različitih znanosti i njihovih specifičnih metoda. Za katehétiku je, dakle, osnovni zadatak da na temelju osnovnih komponenata kateheze opravda i izradi globalnu metodologiju katehetskog istraživanja. Tako se općenito kaže da takvo znanstveno istraživanje ima interdisciplinarni i transdisciplinarni karakter. To se pak postiže izradbom specifične, jedinstvene i integralne metodologije. Drugim riječima, riječ je najprije o cjelokupnoj teoriji, zatim o teoriji različitih područja kateheze/vjeronauka. U to je uključena i izradba katehetskih modela radi rješavanja karakterističnih problema i zadataka kateheze/vjeronauka u suvremenom svijetu. Naravno, sve to ne oslobađa istraživača ili stručnjaka katehétičara obveze da razvija postojeće kontakte i suradnju sa stručnjacima različitih znanosti kako bi zajednički rješavali one probleme koji su posebno složeni.

2.3. *Epistemološka specifičnost katehetike u sklopu crkvenih znanosti doprinosi oblikovanju Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA)*

U šestoj i sedmoj razvojnoj fazi KI-a istaknuto je da je Sveta Stolica vrlo zauzeto pristupila Bolonjskom procesu, s nakanom da će proaktivno sa svim europskim zemljama potpisnicama sukreirati *Europski prostor visokog obrazovanja* (EHEA). Pritom se izrijeком posebice preko KKO obrazlaže da je Sveta Stolica međunarodni pravni subjekt. U tom položaju ona osjeća neodgodivu obvezu pružiti specifičan doprinos stvaranju toga prostora. Taj doprinos ogleda se, prije svega, u promicanju mira, etičkih i duhovnih vrijednosti, ljudskih prava i pravednosti. Osim toga, snaga Svete Stolice u međunarodnim kontaktima nalazi se u njezinoj prisutnosti u Europi i u cijelome svijetu. Društvena i politička učinkovitost katoličke poruke duguje se povezanosti Crkve koja nadilazi nacionalne granice.

Na tragu toga otvorenog obzorja, u pitanju specifičnoga crkvenog doprinosa sukreiranju *Europskog prostora visokog obrazovanja* (EHEA) sve se više druže teolozi, promišljajući o sustavu jedinstva *crkvenih znanosti* sa zadatkom da oblikuju cjelinu akademskog sustava Svete Stolice, nastojeći ga promišljati i interpretirati po ključu epistemološke specifičnosti crkvenih znanosti. Ta specifičnost dolazi do izražaja u postavljenom pitanju: Gdje se nalazi mjesto za njihov specifičan doprinos u svim znanjima, ili kako se to običava govoriti – *universitas scientiarum*? Tako se počelo raspravljati o suodnosu rezultata ili

postignućima (*learning outcomes*) i jedinstva znanjâ kao sustava visokoškolskih crkvenih studija.

U tom suvremenom općem crkvenom okviru u odnosu na Bolonjski proces trebalo bi se vratiti pitanju koje je došlo do izražaja u sedmoj fazi KI-a, a to je drugo razdoblje Bolonjskog procesa, koji ide ususret godini 2020., s težištem na kvalifikacijskom okviru. Naime, pitanje kvalifikacijskoga okvira logički dovodi i do pitanja epistemološkog okvira katehetike koji je konsteliran od dviju duša – teologije i pedagogije, u kojem se metodom integracije uspostavlja princip životnog identiteta. Formacija kateheta/vjeroučitelja u kvalifikacijskom okviru razmatra se trodimenzionalno: *biti – znati – znati činiti*. Naime, formacija vjeroučitelja treba biti utemeljena na specifičnosti crkvenih studija – *znati struku*, a to je filozofsko-teološki studij, transponiran na teološko-katehetsku razinu studija, a ne odvajajući se od *biti – znati činiti*.⁵⁵ Na taj se način otvara epistemološka perspektiva formacije vjeroučitelja, utemeljena na filozofsko-teološkoj osnovi koja je specifična, jer specifičnost crkvenih studija proizlazi iz Istine koja se vjerom ispovijeda. Tom činjenicom profilira se sustav crkvenih studija, razvijajući se dijaloškom metodom, odnosno dijaloškim umijećem, jer *Istina* (vjere) je *Logos* (usp. Ivanov Prolog) koja traži (*dia*)*logus*. Budući da je vjeronauk jedan od oblika posluživanja *Logosa/Riječi* (usp. Dj 6,4), a vjeroučitelj se treba formirati za to posluživanje, tako da Istinu (vjere) upoznaje, upoznavajući je vjeruje, vjerujući uspostavlja dijalog.

Formacija vjeroučitelja temelji se na antropologiji s duhovnom dimenzijom. Ako ona u praktičnom smislu ima svoje ishodište u antropologiji s duhovnom dimenzijom, ima dobrih izgleda da će u (*dia*)*logusu* o *Logosu* prevladavati, odnosno nadilaziti suvremeni pozitivistički duh i pružati razloge nade vjeroćenicima koji će mu biti povjereni. Na takav pristup trajno je pozivao i Benedikt XVI. u svojim pastoralnim pohodima, posebice u Londonu i na Sveučilištu u Dublinu koje nosi ime Johna Henryja Newmana, ističući ga kao primjer sveučilištarima i šire. Naime, suvremeni vjeroučitelji žive i rade u sekulariziranom društvu koje isključuje pitanje *transcendencije*, pod krilaticom *ništa iznad svijeta znanosti*, što otvara problem mitiziranja znanosti. Time se također postavlja pitanje što ostaje od religijskih znanosti? To pitanje posebice pogađa one filozofsko-teološke fakultete koji se nalaze u javnim sveučilištima kao što je to KBF Sveučilišta u Zagrebu. Ono što je za crkvene fakultete posebno značajno jest potreba

⁵⁵ Riječ je o općeprihvaćenoj profiliranoj trodimenzionalnoj okvirnoj shemi kompetencija suvremenog katehete/vjeroučitelja, jer ona sažeto i sveobuhvatno povezuje najznačajnije elemente njegova profila. Na toj shemi Kata Amabils Jurić donosi formacijski predložak za hrvatski model vjeroučitelja vjernika laika s identitetnim osobinama. Usp. Kata Amabils JURIC, *Duhovnost vjeroučitelja vjernika laika u suvremenim hrvatskim crkveno-društvenim uvjetima*. Doktorski rad, Zagreb, 2013., 348–358.

da se utvrditi *nova antropologija*, koja će ponuditi inicijativu da se prevladava *pozitivistička antropologija*, odnosno valja zadobiti novu antropologiju s duhovnom dimenzijom koja će pružati razlog pouzdane nade. Oni koji promišljaju o spomenutoj novoj antropologiji pozivaju se na nauk pape Benedikta XVI. S tim u vezi čuju se sve glasnije opcije kako je krajnji cilj da svećenici i vjeroučitelji koji se formiraju na crkvenim fakultetima budu kompetentni poznavatelji takvoga znanja (*znati*) i da budu sposobni za komunikaciju sa svijetom (*znati činiti*).

Formacija vjeroučitelja, prema kvalifikacijskom okviru, trebala bi se temeljiti na interdisciplinarnosti. Mora se priznati da Bolonjski proces pruža veoma izglednu sposobnost za trajno pokretanje, inoviranje i osvješćivanje pitanja kako bi već danas trebali izgledati crkveni studiji na kojima se formira vjeroučitelj. Naime, Bolonjski proces svojom imanentnom logikom i dinamikom dodatno i to imperativno izlaže raskršću interdisciplinarnost i dijalog sa sveučilišnim disciplinama (filozofija, biologija itd.) i dijalogizirajući integrira antropološke, metafizičke i etičke potrebe. U perspektivi Bolonjskog procesa prirodno mjesto otvaranja i komuniciranja crkvenih studija jest sveučilište, tim više što Crkva u tome ima povijesno iskustvo od početka, na koje upućuje lapidarna latinska izreka: *Ex corde Ecclesiae universitas nata est*. Crkvene ili svete znanosti na kojima se temelji formacija vjeroučitelja trebaju pronaći ili redefinirati svoje mjesto i poslanje. U tom smislu, Sveta Stolica preko KKO sve više povezuje katehetske institute s crkvenim teološkim fakultetima. Osim toga, Državno tajništvo Svete Stolice odredilo je da se formuliraju posebna načela kojima će se pojasniti standardi temeljem kojih se na crkvenim fakultetima nedavno dogodio pomak čvršćeg povezivanja teološkog fakulteta s katehetskim institutom/religijskim znanostima i došlo do tzv. kolegiranja studija religijskih znanosti. U tim unutarnjim procesima crkveni studiji nalaze vrlo učinkovite instrumente u Bolonjskom procesu, kao što je sustav ECTS-a, unutarnje i vanjsko vrednovanje kvalitete studija,⁵⁶ trajna inovacija kurikula, dodatak diplomi itd. Riječ je o jakim potencijalima koji mogu uvelike pridonositi samovrednovanju na osobnoj i zajedničkoj razini, senzibilizirati kulturnu sredinu i inovirati nastavne planove i programe.

2.4. U znaku bilance

Uzme li se u obzir činjenica da je KI začet dvije godine prije (1960./1961) otvaranja Drugoga vatikanskoga koncila (1962. – 1963.) i jedanaest godina prije

⁵⁶ U tom smislu valja razumjeti odluku KBF-a Sveučilišta u Zagrebu kojom u nastupajućoj akademskoj godini (2013./2014.) pokreće bližu pripremu za vanjsko vrednovanje kvalitete studija.

Općega katehetskog direktorija (1971.), treba istaknuti da je u njemu kao crkvenoj obrazovnoj ustanovi Crkva u Hrvatskoj dobila jednu od prioriternih suvremenih ustanova za provedbu koncilskog i poslijekoncilskog gibanja na katehetskom području. To upućuje na zaključak da je u hrvatskoj Crkvi bilo dalekovidnih pojedinaca i skupina koji su umjeli koncipirati, utemeljiti i voditi ustanovu koja se može staviti uz bok europskih i svjetskih sličnih ustanova. Gledajući retrospektivno s odmakom od pola stoljeća, temeljem povijesnih podataka, KI je utemeljen zahvaljujući jednodušnoj hrvatskoj crkvenoj sinergiji na različitim razinama. Osnutak i neprekinuti trajni razvoj KI-a tijekom pedeset godina pokazatelj je izrazitog smisla i velike odvažnosti za oživljavanje onih inicijativa koje su se bez sumnje pokretale na poticaj Duha zbog dubokih potreba Crkve u hrvatskom narodu. Činjenica da su se za to djelo zauzeli svi slojevi Crkve jasan je pokazatelj kako objedinjenim snagama naša Crkva može stvarati novo i veliko djelo.

Doprinos KI-a Crkvi u Hrvatskoj odnosi se prije svega na ostvarivanje koncilске i poslijekoncilске obnove u redovitoj i cjeloživotnoj formaciji kateheta, odnosno vjeroučitelja, posebice kad se to poveže s činjenicom da je poslije Drugoga vatikanskoga koncila katehetsko područje bilo i ostalo glavno gradilište Crkve na općem planu katoliciteta, jer postoji recipročan odnos kateheze i Crkve: kateheza gradi Crkvu, a Crkva stvara katehezu. Može se reći: kakva Crkva takva kateheza, kakva kateheza takva Crkva. Drugi vatikanski koncil i poslijekoncilski dokumenti pridaju veliku važnost katehezi, o čijoj obnovi, osobito o obnovi katehetske formacije pastoralnih djelatnika, ovisi obnova i cijele Crkve. O kvaliteti kateheze uvelike ovisi sposobnost Crkve da poruku evanđelja učini prisutnom u suvremenoj kulturi i društvu, tzv. inkulturacija evanđelja. Upravo je KI pozvan da u kulturi hrvatskoga naroda i u društvu pridonese takvoj inkulturaciji poruke evanđelja koja će omogućiti ne samo stjecanje vjerskoga znanja nego i poticanje razvoja samostalnoga vjerničkog rasuđivanja.

O pedesetoj obljetnici KI-a nameće se zaključak da je danas KI kao visokoškolska crkvena sveučilišna ustanova znak i simbol u trojakom smislu: 1) za razvijanje svijesti brojnih pojedinaca i zajednica, nekih institucija u hrvatskoj Crkvi o njezinu temeljnom evangelizacijsko-katehetskom poslanju i da su za to djelo potrebni kvalitetni odgojitelji u vjeri, vjeroučitelji i katehete; 2) za poticanje novih zvanja među redovničkim i vjerničko-laičkim pojedincima za vjeronaučno-katehetsku službu; 3) za promicanje eklezijalnog zajedništva.

Korisno je o zlatnom jubileju spomenuti viziju dekana KBF-a, Celestina Tomića koju je on sažeo o dvadeset i petoj obljetnici KI-a: »Želim i molim Gospodina da se ovaj Katehetski institut, koji je započeo kao gorušičino zrno i prerastao u veliko i bujno stablo te donosi svoje plodove, brojne diplomirane katehete, u

svom zlatnom jubileju, u svojoj pedesetoj obljetnici, može pohvaliti brojnim magistrima iz religiozne pedagogije i katehetskog pastoralna i znanstvenim radnicima na tom području. Dao Gospodin da iz ovog Instituta neprestano izlaze brojni radosni glasnici koji će po 'gorama novog Izraela', Božjega naroda, oglašavati mir, nositi sreću i naviještati spasenje.⁵⁷ Zahvaljujući uvođenju petogodišnjeg studija (3+2), i poslijediplomskog studija te cjeloživotne formacije za svećenike, redovnice i vjernike laike, valja posvjedočiti da se ta vizija većim dijelom počela ostvarivati.

Imajući u vidu sadašnji trenutak života i rada Crkve u Hrvatskoj, a u kontekstu univerzalne Crkve i svijeta, posebno europskoga, iz ovog rada proizlazi nekoliko značajnih zaključaka:

1. Nedvojbeno je razvidno da se studij religiozne pedagogije i katehetike za novo vrijeme temelji na prethodnom stoljetnom razvoju koji je urodio jasnom koncepcijom, čija struktura obuhvaća humanističko područje u integraciji teologije i pedagogije i u otvorenosti prema srodnim znanstvenim i nastavnim strukama.⁵⁸
2. U procesu diferencijacije i osamostaljenja od pastoralne teologije, religiozna pedagogija i katehetika kao samostalna teološka grana verificirala se znanstveno i organizirala kao sveučilišni predmet osnivanjem katedre na teološkim fakultetima kao i specijalizirani dodiplomski studij osnivanjem katehetskih instituta. Proces podizanja religiozne pedagogije i katehetike na znanstvenu razinu i organizacije kao sveučilišnog studija zasigurno je omogućio i promjenu koncepcije kateheze: od kateheze kao recepture, odnosno popularizacije teologije do kateheze integracije poruke kršćanske vjere (teološki formulirane) i odgojnog procesa. Time su se ujedno stvorili dobri preduvjeti da kateheza ne podleže opasnosti sinkretizma, deduktivnosti ili da instrumentalizira neke humanističke znanosti, naročito odgojne (usp. RNE).
3. U tom kontekstu, što je posebno važno za položaj studija religiozne pedagogije i katehetike u Hrvatskoj potvrđuje se velika prednost da je Katehetski institut KBF-a u Zagrebu u višegodišnjoj dilemi zbog pitanja diferencijacije na stručni i sveučilišni studij i dalje ostao kao sastavnica u čvrstoj povezanosti s KBF-om. U eventualnom protivnom ishodu, to bi bio u svakom pogledu retrogradni događaj.

Daljnji ostanak Katehetskog instituta u sklopu KBF-a u Zagrebu znači afirmaciju studija religiozne pedagogije i katehetike kao sveučilišnog studija, što je

⁵⁷ Josip BARIČEVIĆ, Proslava 25. obljetnice Katehetskog instituta KBF-a Zagrebu, 149.

⁵⁸ Usp. *Prilog* 5.

veliki dobitak kako za samu religiozno-pedagošku struku tako i za ukupan filozofsko-teološki studij. Osim toga, daljnja afirmacija KI-a kao nositelja sveučilišnog studija trebala bi ohrabriti promicatelje toga studija u prevladavanju preostalog starog mentaliteta da je kateheza samo populariziranje teologije.

2.5. Tri otvorena pitanja za raspravu

2.5.1. Prijelaz iz integriranog u dva obrazovna ciklusa – iz sheme 5+0 u 3+2

Prema odredbi KKO i Statutu KBF-a, studij religiozne pedagogije i katehetike mora se prestrukturirati iz integriranog (5+0) u dva obrazovna ciklusa (3+2). To je jedan od glavnih zadataka u sedmoj razvojnoj fazi u okviru Bolonjskog procesa u kojoj se ide ususret 2020. godini.

Zato se prvo otvoreno pitanje za raspravu, uz važnu odluku, odnosi na prijelaz iz integriranoga (5+0) na studij u dva obrazovna ciklusa (3+2). Uz zakonsku i podzakonsku statutarnu i pravilničku osnovu, složenost koncepcijske strukture katehetskog studija, uvijek pa tako i u ovom prijelazu, sveobuhvatno dolazi do izražaja u pitanju slaganja nastavnog programa i plana koji se općenito slikovito naziva osobnom iskaznicom ili ogledalom visokoškolske ustanove. Za podsjetnik postavljenog zadatka može poslužiti već u osnovi poznati shematski prikaz:

Kvalifikacijski okvir u vertikalnoj i horizontalnoj prohodnosti⁵⁹

VERTIKALNA I HORIZONTALNA PROHODNOST: KRITERIJI SLAGANJA NASTAVNOG PROGRAMA I PLANA NA KI-u ↔	OBRAZOVNI ↔ CIKLUSI
Europski kvalifikacijski okvir (EKO) ↓	Prvi ciklus (prvostupnik) ↓
Nacionalni kvalifikacijski okvir (NKO) ↔ Kvalifikacijski okvir Svete Stolice (KOSS)	
Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO) ↓	
Studijski programi: nastavni planovi i programi: na humanističkom području Sveučilišta u Zagrebu/hrvatskih sveučilišta, polju teologije KBF-a, grani religiozne pedagogije i katehetike i na KI-u (NPP) i ostali studijski programi na KBF-u (npr. ICG) ↓	Drugi ciklus stručnog usavršavanja u katehetskom smjeru (magisterij struke)
Pojedini nastavni predmeti, seminari, vježbe itd. na KI-u (P)	

⁵⁹ Vidi shematski prikaz u sedmoj fazi u kojemu se ističe značenje kvalifikacijskog okvira kao ključne sintagme.

Shematskim prikazom podsjeća se da se radi o dvama nastavnim programima i planovima, jednom u prvom ciklusu, a drugom u drugom ciklusu. Budući da dosad javnosti nisu poznati novosloženi nastavni programi i planovi, opravdano je postaviti temeljno pitanje: Kakva je koncepcija strukture katehetskog studija prvoga i drugoga obrazovnog ciklusa (3+2), vodeći računa o tome da se sada radi o dvama nastavnim programima i planovima? Kako se čini, osnovna razlika između integrirane (5+0) i diferencirane (3+2) strukture jest u tome što u integriranom studiju dolazi do izražaja *simultano tkanje* katehetske struke integracijom dviju duša (teološke i pedagoške), dok se u strukturi dvaju obrazovnih ciklusa (3+2) to integracijsko tkanje treba ostvarivati pretežito sukcesivno. Naime, kako je razvidno iz ustrojstva studija koje u deset disciplina određuje KKO, student u prvom ciklusu (*bakalaureat*) mora najprije dobiti dostatnu temeljnu filozofsko-teološku formaciju,⁶⁰ koja će biti obilježena i jasnoćom vjernosti tradiciji Crkve i primjereno otvorena suvremenim problemima kulture. Drugi, pak, obrazovni ciklus KKO općenito naziva smjerom specijalizacije, odnosno stručnim usavršavanjem. Drugim riječima, dok je prvi ciklus, uz katehetski, koncipiran kao zajednički studij i za neke druge crkvene studije, u drugom obrazovnom ciklusu se, temeljem prvoga, mogu nastaviti različite specijalizacije. Među njima predviđa se i specijalizacija u religioznoj pedagogiji i katehatici.⁶¹ U drugom obrazovnom ciklusu KKO izrijekom ne određuje discipline kao što to čini u prvom ciklusu, nego samo općenito napominje da se moraju ponuditi kolegiji iz disciplina koje karakterizira smjer specijalizacije, odnosno stručnog usavršavanja.

Postavlja se pitanje kako će se na KI-u ostvariti prijelaz iz dosadašnjega integriranog (5+0) u prvi (zajednički) filozofsko-teološki obrazovni ciklus, a potom i u drugi specijalizirani religiozno-pedagoški i katehetski obrazovni ciklus? U središtu pozornosti jest suodnos prvoga i drugoga obrazovnog ciklusa, čiji se prijelaz mora temeljiti na profilu struke koji evidentno dolazi do izražaja u epistemološkom statusu katehetike kao struke s dvije duše, teološke i pedagoške, čija je metoda integrativna. To u koncepcijskom i operativnom smislu znači da se dva obrazovna ciklusa ne smiju promatrati kao dva jukstaponirana bloka, nego da među njima već od samog početka prvoga obrazovnog ciklusa mora biti otvoreni integracijski proces koji valja prepoznati i u samom *Naputku*,

⁶⁰ Izrijekom se određuje deset disciplina: povijest filozofije, sustavna filozofija, Sveto pismo, fundamentalna teologija, dogmatska teologija, moralna teologija, teologija duhovnosti, liturgika, patologija i povijest Crkve, kanonsko pravo. Usp. KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Naputak o visokim katehetskim učilištima (institutima)*, čl. 24, § 1.

⁶¹ Usp. *Isto*, čl. 24, § 2.

kad se govori o ustrojstvu drugoga ciklusa, da uz kolegije specijalizacije, u ovom slučaju katehetske predmete s pretežitom pedagoškom dušom, moraju biti ponuđeni i neki teološki predmeti na kojima se temelji prvi ciklus.⁶² To integracijsko pravilo nadahnuto epistemološkom koncepcijom isto tako treba primijeniti u planu i programu prvoga ciklusa, na način da se simultano uz pretežitom filozofsko-teološke predmete (teološka duša) ponude i religiozno-pedagoški katehetski predmeti na kojima se temelji drugi ciklus. Obujam te ponude, u prvom i drugom ciklusu, smije iznositi oko 20% od ukupnoga nastavnog programa i plana.⁶³

Takav pristup zahtijeva i koncepcija kvalifikacijskog okvira (vidi spomenutu shemu), kada se radi o horizontalnoj prohodnosti s nastavnim programom i planom u integriranom studiju (5+0). Naime, novi nastavni planovi i programi dvaju obrazovnih ciklusa (3+2) ne smiju biti u posvemašnjem diskontinuitetu s dosadašnjim integriranim studijem (5+0), tim više što je taj nastavni plan i program itekako koncipiran epistemološkim statusom katehetike do čega se dolazilo razvojnim sazrijevanjem tijekom pedeset godina. Naime, integracijom dviju duša, teologije i pedagogije, u dosadašnjem nastavnom programu i planu kreirani su predmeti po srodnosti u tri različite skupine: filozofski i ostali antropološki predmeti; teološki predmeti u užem smislu, gdje dolazi pretežitom do izražaja sustavna teologija; katehetski predmeti u užem smislu i antropološko--katehetski predmeti. Upravo na toj koncepcijskoj osnovi novi nastavni planovi i programi dvaju obrazovnih ciklusa (3+2) ne smiju biti u diskontinuitetu s dosadašnjim, jer to nije u skladu s općim iskustvom visokoškolskih ustanova pa tako ni s nastavnim planovima i programima na KI-u tijekom pedeset godina.

⁶² »U drugome ciklusu, osim predmeta koji se odnose na neke od navedenih disciplina, posebice onih svojstveno teoloških, vježbi, izbornih kolegija te seminara, moraju biti ponuđeni i kolegiji iz disciplina koje karakterizira smjer specijalizacije (stručnog usavršavanja). Iz istih se specijalizacija moraju osigurati i predavači«, *Isto*.

⁶³

Prvi obrazovni ciklus ↔		↔ Drugi obrazovni ciklus	
Obvezatne filozofsko-teološke discipline ↔	Izborne religiozno-pedagoške ↔ katehetske discipline	Obvezatne religiozno-pedagoške ↔ katehetske discipline	Izborne filozofsko-teološke discipline
cca 80%	cca 20%	cca 80%	cca 20%
Prijedlog za uspješnije integracijsko tkanje dviju duša (teološke i pedagoške) u sukcesivnoj strukturi dvaju obrazovnih ciklusa			

Metodološko pravilo slaganja nastavnih programa i plana određuje da već sa 70% predmeta neke struke zadovoljava njezin profil, a do 30% mogu se integrirati izborni predmeti drugih struka. Što se tiče KI-a, bilo bi dobro da i u prvom i u drugom obrazovnom ciklusu bude omogućeno oko 20% izborne nastave. Usp. Alojzije HOBLAJ, *Europski sustav prijenosa bodova*.

Kad javnosti budu poznati novi nastavni planovi i programi dvaju obrazovnih ciklusa KI-a, treba ih, uz spomenuti postavljeni kriterij, evaluirati na temelju višesmjernog *kvalifikacijskog okvira* (horizontalno i vertikalno) kao *uporišne točke* u kojoj nužno mora dolaziti do izražaja epistemološki status religiozne pedagogije i katehetike sačinjen od dviju duša (teologije i pedagogije) kao i trodimenzionalna formacijska shema (*biti – znati – znati činiti*) vjeroučitelja i njezin specifičan doprinos stvaranju zajedničkoga europskog višeškolskog prostora (EHEA). Govoreći konkretnije, to osnovno pitanje trebalo bi glasiti: Može li se u nastavnom programu i planu KI-a prepoznati njegova otvorenost prema vertikalnoj i horizontalnoj prohodnosti kvalifikacijskih okvira: europskom, nacionalnom, crkvenom (Svete Stolice), hrvatskom, Sveučilišta u Zagrebu i KBF-a? Riječ je o osnovnom kriteriju slaganja svakoga studijskog programa. Korisno je postaviti još nekoliko potpitanja: Je li se kod slaganja nastavnih planova i programa (3+2) na KI-u vodilo računa o horizontalnoj prohodnosti među pojedinim nastavnim predmetima u prvom i drugom ciklusu i je li i kako uspostavljena prohodnost između prvoga i drugoga obrazovnog ciklusa? U toj evaluaciji još je važan jedan kriterij, a to je neizmjenjivost imena *katehetski institut*. Riječ je o aktualnom problemu koji dolazi do izražaja u sljedeća dva otvorena pitanja i u zaključku.

2.5.2. Odnos KI-a s KBF-om: prijelaz iz odnosa *ad instar* u odnos *colligare*

Jedan od rezultata ovog rada odnosi se na činjenicu da status religiozne pedagogije i katehetike kao jedne od teoloških grana u znanstveno-nastavnom teološkom polju utječe na odnos KI-a s KBF-om. Dugačak i naporan je bio taj put da se katehetika probije od podređenosti do epistemološkog statusa u kojem sa svojim specifičnim obilježjem u sklopu crkvenih znanosti može pridonositi oblikovanju *Europskoga prostora visokoga obrazovanja* (EHEA).

Pitanje odnosa KI-a s KBF-om odražava se i na njegovo ime. Tako se jedan od naziva KI-a definicijskoga karaktera pokušavao nalaziti u sintagmi da je KI *odsjek* KBF-a. Da se KI-u time ne bi nanijela šteta, treba taj naziv dobro kontekstualizirati. Naime, ne smije se zaboraviti da je naziv *odsjek* ispravan u mjeri u kojoj ističe to da je KI dio cjeline KBF-a, čiji se nastavni program i plan ne poistovjećuje s filozofsko-teološkim niti se od njega odjeljuje, nego povezuje. Osim toga, taj naziv *odsjek* poznat je u hrvatskoj visokoškolskoj terminologiji za unutrašnju organizacijsku sastavnicu nekoga od fakulteta. Međutim, ne bi se smjelo zaboraviti da je KBF zajedno s KI-om i crkvena ustanova. U tom kontekstu KI je i nešto više i nešto drukčije od odsjeka. Zato se valja ponovno referirati na spomenuti

Naputak KKO-a⁶⁴ u kojem se u okviru pitanja fizionomije, ciljeva i promicanja visokih katehetskih učilišta određuje odnos s bogoslovnim fakultetima. Izrije-
kom se kaže: »Visoka katehetska učilišta, bilo prvoga i drugoga ciklusa, bilo
samo prvoga ciklusa, *povezan je* (sic!) s crkvenim teološkim fakultetom, koji na
sebe preuzima akademsku odgovornost za to učilište.« Postavlja se pitanje što
to znači da je KI *povezan* s KBF-om? Pođe li se od općeg značenja glagola »biti
povezan«, valja uzeti u obzir da se KBF i KI moraju držati zajedno u obostranom
ili recipročnom značenju, kako u institucionalnom tako i programsko-planskom
smislu, kako bi se postigli ciljevi prema kojima su usmjereni. Na takvo značenje
upućuje i glagol u originalu: *colligare*.⁶⁵

2.5.3. Pitanje promjene imena KI-a u svjetlu novozavjetne riječi *κατηχέω*

Zbog epistemološkog statusa da je katehetika jedinstvo dviju duša, unatoč
istaknute integrirane metode, stvorilo se binarno nazivlje: *religiozna/religijska
pedagogija* i *katehetika*. No, tijekom zadnjeg desetljeća, kako na teorijskoj tako
i na praktičnoj razini sve se više osjeća potreba za sustavnijim promišljanjem
o tom problemskom pitanju koje valja kontekstualizirati u širi terminološki
sustav te teološke grane. Kako se čini, tu potrebu uvjetovao je, među ostalim,
i *kurikulski* pristup školskom vjeronauku. U osvješćivanju toga problemskog
pitanja valja najprije podsjetiti da se naziv *religijska pedagogija* (*Religionspäda-
gogik*) uz izraz *katehetika*, u okviru katehetskoga pokreta koncem XIX. i počet-
kom XX. stoljeća nametnuo pod utjecajem psihološke i pedagoške znanosti, i
to samo u nekim zemljama, posebice u Njemačkoj.⁶⁶ Iako je od početka dvo-
strukoga nazivlja prošlo više od jednoga stoljeća, njegov problem, ovisno od
konkretne nacionalne sredine, nije prestao biti aktualan. U Hrvatskoj su ga u
okviru promišljanja o školskom vjeronauku aktualizirali neki pojedinci do te
mjere da nakon pedeset godina postojanja predlažu promjenu imena KI-a.⁶⁷

⁶⁴ KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Naputak o visokim katehetskim učilištima
(institutima)*, čl. 4.

⁶⁵ Usp. Mirko DIVKOVIĆ, *Latinsko-hrvatski rječnik*, Zagreb, 1900., 202.

⁶⁶ Usp. Emilio ALBERICH, *Katehetika između pedagogije i teologije: podvojenost pred-
meta u potrazi za priznanjem*, u: *Kateheza*, 23 (2001.) 2, 163.

⁶⁷ Prihvatiti taj prijedlog značilo bi pokrenuti ulančane dalekosežne negativne posljedice
za daljnji razvoj KI-a. U psihičkom smislu promjena imena, i to nakon pedeset godina,
značila bi prije svega nepovjerenje u kompetenciju utemeljitelja i kasnije voditelja KI-a
tijekom tih pedeset godina. Također bi bila pokazatelj neupućenosti predlagatelja u
biblijsko, tradicijsko i povijesno značenje toga imena, a prouzročila bi niz praktičnih
poremećaja, jer KI je pod tim imenom ušao u *Ugovor o položaju i djelovanju KBF-a u
sastavu Sveučilišta u Zagrebu* (vidi bilj. 31). To se ime od početka nalazi na obrascu za
stečene kvalifikacijske isprave (vidi *Prilog 2B*), za cca 1 580 studenata (vidi *Prilog 4*).

Temeljno problemsko pitanje usredotočeno je na odnos između tih dvaju naziva: *religijska pedagogija* i *katehetika*, s različitim varijantama i pretežito negativnim konzekvencijama. Tako se postavlja pitanje radi li se o dvama nazivima koja se jukstaponiraju, tako da je jedan izvan ili pored drugoga? Nadalje, radi li se o nadređenom ili podređenom položaju jednoga prema drugome? Ili pak se, možda, radi samo o preimenovanju katehetike u religijsku pedagogiju? Jedno od problemskih pitanja implicira i suvremenu diferencijaciju dvaju najvažnijih mjesta ostvarivanja vjerskoga odgoja i kateheze, za što bi trebala i razlikovnost u nazivima: *religijska/religiozna pedagogija* za školski vjeronauk, a *kateheza* za župnu katehezu? Među negativnim konzekvencijama koje proizlaze iz dvostrukog nazivlja na koje valja podsjetiti je prije svega već spomenuta tendencija da se religijska pedagogija odmakne od teologije, odnosno utemeljiteljskih izvora kateheze, kao i posebno aktualno hrvatsko pitanje dekatehizacije školskoga vjeronauka,⁶⁸ ili pak štoviše da se naziv »župna kateheza« nastoji zamijeniti nazivom »pedagogija župne zajednice«. Valja dobro uočiti da spomenuta terminološka previranja nisu samo lingvističke nego i semantičke naravi sa značajnim teorijskim i praktičkim posljedicama. Uzme li se u obzir cjelokupna povijest, a ne samo konac XIX. i početak XX. stoljeća, valja istaknuti da se dogodio ne samo terminološki nego i semantički diskontinuitet. U tom smislu valja se vratiti na izvorni novozavjetni glagolski termin *κατηχέω*.⁶⁹ Radi se o posuđenici iz grčkog kazališnog jezika koji je kasnije u obliku grecizma ušao i u latinski jezik, *catechizare/catechumenus*, a tijekom povijesti u sve jezike na koje je prevedeno Evanđelje. Taj glagol kao i njegove izvedenice zahtijevaju povijesno-lingvističku prouku za koju ima više razloga. Naime, već je koncem II. stoljeća Tertulijan upozorio na potrebu posebnog uvažavanja termina kojim se spašava primjerenu uporabu riječi.⁷⁰ Zato valja najprije istaknuti višeslojno značenje te riječi. Korijensko značenje *κατηχέω* odnosi se na odjekivati, činiti da odjekuje, s općim značenjem: komunicirati, obavijestiti, i s posebnim značenjem: učiti, poučavati, uputiti u osnove neke znanosti ili umijeća.⁷¹ »U Novom zavjetu *κατηχέω* se upotrebljava u svim značenjima, dakako s novom semantikom evanđelja.«⁷²

⁶⁸ Usp. Milan ŠIMUNOVIĆ, *Kateheza prvenstvena zadaća Crkve*, 603–613.

⁶⁹ Infinitiv *κατηχεῖν* i imenica *κατηχήσις* sa svim ostalim tvorbenim oblicima.

⁷⁰ Usp. »Fides nomen salus est proprietatum«, TERTULIJAN, *De carne Christi*, 13,2, u: Jean-P. MAHÉ (ur.), *Tertullien, La Chair du Christ. Introduction, texte critique, traduction et commentaire*, Paris, 1975.

⁷¹ Parafrazirano prema: Alojzije HOBLAJ, *Povijest kateheze i katehetike. Predavanja/nastavni tekstovi*, Zagreb, 2011., 7.

⁷² Citirano prema: Alojzije HOBLAJ, *Catechesi ai catecumeni negli scritti di Tertulliano* (u rukopisu), Roma, 1983., 120.

Valja primijetiti da se taj glagol u Novom zavjetu upotrebljava samo osam puta, i to kod Luke i Pavla. Kako je iz konteksta razvidno, uporaba glagola *κατηχέω* kod Luke prevladava u općem smislu: »primiti vijest, obavijestiti«, dok se kod Pavla upotrebljava isključivo u specifičnom značenju: »poučavati u sadržaju vjere«. Postavlja se pitanje: Zašto je taj malo poznati glagol, koji nije ni jednom uporabljen u Starom zavjetu, ušao u Novi zavjet? Tražeći odgovor na postavljeno pitanje, valja podsjetiti da je već u kršćanskoj starini postojala svijest o tome da je glagol *κατηχέω* ciljano izabran kako bi se njime istaknula specifičnost kršćanskog nauka utemeljenoga na evanđelju. Na taj način ističe se ono značenje kršćanskog poučavanja koje se ne može dijeliti s drugim glagolima. U tom smislu glagol *κατηχέω*, i njegove izvedenice, ne bi smio biti nikada istrošen kao što ne može biti istrošeno evanđelje. U ovom promišljanju postavlja se još jedno pitanje. Naime, budući da je uz glagol *κατηχέω* u novozavjetnu uporabu ušlo oko dvadesetak sinonima za poučavanje,⁷³ u čemu i zašto se nalazi sinonimska razlika? Razlika je u tome što je glagolu *κατηχέω* pridržano pravo primata da bi i simbolički naznačio nauk evanđelja o objavljenoj istini (vjere) u svojem jedinstvenom noetičkom i etičkom redu. Taj primat lapidarno je formulirao sv. Augustin: poučava se i može se poučavati u svemu, ali se katehizirati može samo u božanskoj istini.⁷⁴ Iz komparativnog uvida latinskoga prijevoda s grčkim originalom, razvidno je da se stvaranjem kršćanskoga latinskoga upotrebljava latinska terminologija koja upućuje na zaključak da se radi o pravom odgojno-obrazovnom procesu: *apprendere – educare* (poučavati – učiti).⁷⁵ Isti rezultat dobije se i uvidom u komparaciju hrvatskog prijevoda s originalnim grčkim kao i latinskim prijevodom.⁷⁶ Temeljem sažete skice za pitanje odnosa nazivlja između religijske/religiozne pedagogije i kate-

⁷³ Npr. *krasein, keryssein, euangelizein, euangelizesthai, martyrein, didaskein, omilein, paradidomai*.

⁷⁴ Usp. Andre MURA, *Agostino. De catechizandis rudibus*, Brescia, 31971., XXVII.

⁷⁵ »Un significato estensivo: dallo apprendimento di un mestiere all'educatione religiosa«, Alojzije HOBLAJ, *Catechesi ai catecumeni negli scritti di Tertulliano*, 121.

Mjesto	Grčki original	Latinski prijevod (Vulgata)	Hrvatski prijevod
Lk 1,4	κατηχήθης	eruditus es	/u čemu/ si poučen
Dj 18,25	ἦν κατηχημένος	erat edoctus	/on/ bijaše upućen/ u Put Gospodnji
Dj 21,21	κατηχήθησαν	audierunt	da /Židove/ upućuješ
Dj 21,24	κατήχηνται	audierunt	pa će /svi/ spoznati
Rim 2,18	κατηχούμενος	instructus	/iz Zakona/ poučen
1 Kor 14,19	κατηχήσω	instruam	/da i druge/ poučim
Gal 6,6	ὁ κατηχούμενος	qui catechizatur	koji se uči /Riječi/
Gal 6,6	τῷ κατηχοῦντι	ei qui se catechizat	koji se uči /Riječi/

hetike/kateheze, sa stajališta biblijskoga i povijesnoga i tradicijskoga, razvidno je da kateheza/katehetika ima svoj neupitan primat, tim više što to nazivlje u semantičkom smislu *implicite* i *eksplicite* sadrži sve ono na što upućuje religijska/religiozna pedagogija.

Zaključak

Iz istraživanja o zlatnom jubileju KI-a valja izvesti zaključak s nekoliko verificiranih aktualnih poruka koje su prvenstveno usmjerene prema sadašnjosti u kojoj se KI u svojoj sedmoj razvojnoj fazi u okviru Bolonjskog procesa uvodi u neposrednu budućnost – ususret 2020. godini. Prije svega, ne smije se zaboraviti da je KI izdanak 343-godišnjeg stabla KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, koji je kao mladica prije pedeset godina isključila iz svojega debla. To je najdublji razlog zašto KI pripada KBF-u, a KBF isto tako pripada KI-u. Kao što je KBF potreban KI-u, tako je i KI potreban KBF-u, jer neke svoje ciljeve ostvaruje preko njega. Ta dalekovidna misao koju je Vijeće KBF-a na prijedlog dekana Tomislava J. Šagi-Bunića ugradilo u fakultetski Statut (1975./1976.), neraskidivo i danas KI povezuje s KBF-om. Tu povezanost potvrdila je i KKO u svojem *Naputku*,⁷⁷ kojim se upućuje na njihov recipročni odnos: KI od KBF-a prima jednu od svojih dviju duša – teološku, bez koje ne bi mogao postojati – a KBF od KI-a za uzvrat prima pedagošku dušu, po kojoj je prisutan u odgoju i obrazovanju crkvenoga i školskoga života, a posebice po interdisciplinarnoj umreženosti u sveučilišnom svijetu koji se nalazi na raskršću oblikovanja suvremenog života te mu je potreban specifičan doprinos teologije, a to je prije svega duhovna dimenzija. Jednom riječju, teško bi bilo danas zamisliti KI bez KBF-a kao svojega stabla iz kojega je prije pedeset godina isključao i razvio se u visoko katehetsko učilište kao prepoznatljivi hrvatski model.

Kao crkveni fakultet KBF, u povezanosti s KI-om, sudjeluje u životu i radu Sveučilišta u Zagrebu, u čemu se prepoznaje poslanje Crkve. Sveta Stolica, s međunarodnom pravnom osobnošću i jednakim pravnim položajem državnim vlastima ciljano je pristupila je Bolonjskom procesu (Berlin, 2003.), jer bi bez toga europski crkveni fakulteti ostali na rubu zbivanja. Naime, crkveni fakulteti koji djeluju unutar javnoga sveučilišta, kao što je to slučaj KBF-a u Zagrebu, bez pristupa Bolonjskom procesu bili bi kao sveučilišna ustrojbeno jedinica zapreka životu i radu svojega sveučilišta. Crkvenim fakultetima, sastavnicama javnoga sveučilišta, KKO savjetodavnom pravnom i stručnom

⁷⁷ Usp. KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Naputak o visokim katehetskim učilištima (institutima)*, čl. 4.

pomoći pruža trajni poticaj i jamstvo uključivanja u Bolonjski proces. Zahvaljujući njemu, akademski naslovi stečeni na crkvenim učilištima poprimaju dignitet u Europi i cijelome svijetu. Tako je po Bolonjskom procesu Sveta Stolica proaktivna u svijetu visokoga školstva, što je u skladu s univerzalnom naravi i poslanjem Crkve. Crkveni fakulteti pozvani su ući u dijalog sa svim znanstvenim područjima i poljima, a posebice su znanstveno-nastavne grane svete znanosti izazvane i pozvane sudjelovati u stvaranju suvremene kulture evanđeoskim kvascem. Kvaliteta studija jamči kvalitetno sudjelovanje suvremene Crkve u suvremenom svijetu. Radi se zapravo o evangelizaciji sveučilišnoga svijeta. Među pozitivnim iskustvima crkvenih fakulteta u Europi ističe se da se s Bolonjskim procesom stvara zajednički jezik komunikacije u sveučilišnom svijetu unutar Crkve i europskim sveučilištima u cjelini.

U svjetlu te poruke o zlatnom jubileju KI-a postavlja se pitanje: Gdje se u Bolonjskom procesu nalazi KI u povezanosti s KBF-om? Pitanje je ciljano na ispit savjesti onima koji ga vode u sadašnjosti. Budući da je odgovor povezan sa slobodnom voljom pojedinca i fakulteta kao ustanove, proces deklariran u Bologni nije neka pravna, tehnička ili urođena kategorija, već slobodna opcija: tko ne napreduje – nazaduje, a to je protiv ljubavi i prema Bogu i prema čovjeku.

Pitanje za ispit savjesti to je aktualnije kada se njegova poruka poveže s primarnim razlogom utemeljenja i trajanja KI-a, a to je formacija vjeroučitelja/kateheta s uporištem na kvalifikacijskom okviru. Koliko se uzima u obzir način promišljanja po Bolonjskom procesu kojim se pruža veoma izgledna sposobnost za trajno pokretanje, inoviranje i osvješćivanje pitanja kako bi već danas trebao izgledati crkveni studij na KI-u po kojem se osposobljava kateheta/vjeroučitelj za 2020. godinu? Naime Bolonjski proces svojom imanentnom logikom i dinamičkom dodatno, i to imperativno, izlaže nastavni plan i program i njegovo ostvarenje raskršću interdisciplinarnosti i dijaloga sa sveučilišnim disciplinama (filozofija, biologija itd.), kako bi se u tom dijalogu uzimale u obzir antropološke, metafizičke i etičke potrebe. U perspektivi Bolonjskog procesa prirodno mjesto otvaranja i komuniciranja crkvenih studija jest sveučilište, tim više što Crkva u tome ima povijesno iskustvo od početka, na koje upućuje lapidarna latinska izreka: *Ex corde Ecclesiae universitas nata est*. Crkvene ili svete znanosti, na kojima se temelji formacija vjeroučitelja, trebaju pronaći ili redefinirati svoje mjesto i poslanje. U tome valja otkrivati razloge zašto Sveta Stolica, kao što je na više mjesta istaknuto, preko KKO sve više povezuje katehetske institute s crkvenim teološkim fakultetima. Osim toga, Državno tajništvo Svete Stolice odredilo je da se formuliraju posebna načela kojima će se pojasniti standardi temeljem kojih se na crkvenim fakultetima nedavno dogodio pomak čvršćeg povezivanja teološkog

fakulteta s religijskim znanostima (katehetskim institutom). U tim unutarnjim procesima crkveni studiji nalaze vrlo učinkovite instrumente u Bolonjskom procesu, kao što je sustav ECTS-a, unutarnje i vanjsko vrednovanje kvalitete studija,⁷⁸ trajna inovacija kurikula, dodatak diplomi itd. Riječ je o učinkovitim instrumentima koji mogu uvelike pridonositi samovrednovanju na osobnoj i zajedničkoj razini, senzibilizirati kulturu i inovirati nastavne planove i programe.

Istaknutim zaključnim porukama valja dodati i poruku atributne odrednice imena Instituta, koja ga od njegova utemeljenja određuje kao katehetski. Poruka je to aktualnija što se ona u okviru prijelaza iz integriranog studija (5+0) u studij dvaju obrazovnih ciklusa (3+2), na prijedlog nekih katehetačara na KBF-u, želi izmijeniti.⁷⁹ Iz ovoga cjelokupnog članka proizlazi poruka da se ime KI-a, posebice njegova katehetska odrednica, ne smije izmijeniti, jer se radi o terminu (κατηχέω) koji je u providonosnom smislu u pismenom redigiranju Novoga zavjeta uzet za trajno upućivanje na temeljnu nezamjenjivu pouku evanđelja, te je kao takav u tradiciji, uz brojne druge ekvivalente, percipiran kao prioritetni termin. Jednom riječju: kao što je evanđelje neiscrpivo i nepotrošeno za sva vremena, tako i termin kateheza, odnosno njegov korijen (i u obliku grecizma) ne može biti istrošen niti se ga može zamijeniti bilo kojim prijevodom⁸⁰ kao zamjenskim terminom za ime KI-a. Kakve bi konzekvencije uslijedile ukoliko bi se pedesetogodišnje ime KI-a zamijenilo nekim drugim imenom, može se samo nagađati, jer bi se time razorio simbol koji se nikada ne može svesti na neki zamjenski prijevod. Znači li to da sadašnja generacija čijoj je vlasti/odgovornosti u sadašnjem trenutku prepuštena sudbina KI-a nema povjerenja u kompetencije njegovih utemeljitelja i kasnijih voditelja? No, to je u ovom trenutku manje važno. Takvo ponašanje pokazatelj je dublje problematike o kojoj je potrebno javno raspravljati. Ukoliko bi se, ipak, u sedmoj razvojnoj fazi KI-a izbrisala katehetska odrednica Instituta, teško bi se moglo posumnjati da je vodstvo KBF-a to učinilo pod utjecajem jedne od suvremenih

⁷⁸ U tome smislu valja razumijevati i pozitivno ocijeniti namjeru KBF-a Sveučilišta u Zagrebu da u akademskoj godini 2013./2014. učini potrebnu pripremu za vanjsko vrednovanje kvalitete studija.

⁷⁹ Prijedlog je razmatran na prvoj izvanrednoj tematskoj sjednici Fakultetskoga vijeća u ak. god. 2012./2013.

⁸⁰ Kao što se to dogodilo koncem XIX. stoljeća, na prijedlog protestanata, na njemačkome jezičnom području terminom *Religionspädagogik*, koji u novije vrijeme neki hrvatski katehetačari transponiraju u hrvatskoj verziji kao *religijsku pedagogiju* u hrvatski terminološki sustav, misleći pritom da ga se može zamijeniti s cjelokupnim nazivljem koje proizlazi iz grčkoga originala. Pritom, također, ne vode računa o činjenici da se od početka utemeljenja pedagogije kao samostalne struke u sveučilišnom svijetu religijska pedagogija ne uzima u obzir.

tendencija da se religijski studiji distanciraju od teoloških znanosti. Iz cjelokupnog diskursa razvidno dolazi do izražaja neprihvatljivost takve tendencije kako u općim crkvenim tako i u hrvatskim okvirima. Takva tendencija nije koherentna sa službenim stavom Crkve koji se temelji na novozavjetnim, tradicijskim i povijesnim osnovama katehetske struke i s terminološkim katehetskim sustavom po kojemu odrednica *katehetski* ima svoju neupitnu prednost, tim više što to nazivlje u semantičkom smislu *implicite* i *eksplicite* sadrži sve ono na što upućuje religijska/religiozna pedagogija.

PRILOZI

Prilog 1.

PROTAGONISTI UTEMELJENJA I VOĐENJA KI-a Glavni začetnici utemeljenja KI-a, njegovih projekata i zbivanja

1. ČLANOVI DIJECEZANSKOG ODBORA REDOVNICA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE DORH		
Dijecezanski odbor redovnica Zagrebačke nadbiskupije – DORH		
Salezija MRAVAK	Sestre milosrdnice, vrhovna poglavarica	predsjednica DORH-a
Ilona BLAŽEKA	Sestre milosrdnice, provincijalka	tajnica DORH-a
Rozalija ŠMIT	s. Gonzaga, Milosrdne sestre Svetoga Križa	članica DORH-a
Flavija TOMAŠIĆ	Služavke Maloga Isusa	članica DORH-a
Ignacija GALIJAN	Uršulinke	članica DORH-a
Jelena KUJUNDŽIĆ	s. M. Anđelina, Družba sestara Naše Gospe	članica DORH-a
2. PREDSTOJNICI		
Ime i prezime	Vrijeme	Razvojna faza
Ivan ŠKREBLIN	1961. – 1976.	prva i druga razvojna faza
Josip LADIKA	1976. – 1984.	druga i treća razvojna faza
Vladimir ZAGORAC	1984. – 1989.	četvrta razvojna faza
Alojzije HOBLAJ	1989. – 1992.	četvrta i peta razvojna faza
Antun ŠKVORČEVIĆ	1992. – 1998.	peta razvojna faza
Josip BARIČEVIĆ	1998. – 2005.	peta i šesta razvojna faza
Đuro ZALAR	2005. – 2006.	šesta razvojna faza
Alojzije HOBLAJ	2006. – 2010.	šesta i sedma razvojna faza
Josip ŠIMUNOVIĆ	2010. – 2013.	sedma razvojna faza
3. VELIKI KANCELARI		
Ime i prezime	Vrijeme	Razvojna faza
Franjo kardinal ŠEPER	1961. – 1966.	prva i druga razvojna faza
Franjo kardinal KUHARIĆ	1966. – 1997.	druga, treća, četvrta i peta razvojna faza
Josip kardinal BOZANIĆ	1997.	peta, šesta i sedma razvojna faza

Prilog 2.

SHEMATSKI PRIKAZ NAJVAŽNIJH DOGAĐANJA
U ŽIVOTU I RADU KI-a

Vremensko razdoblje		Događanja
1.	26. lipnja 1961.	Na VIII. redovnoj sjednici 26. lipnja 1961. godine Vijeće KBF-a donijelo je odluku o utemeljenju dvosemestralnog ili jednogodišnjeg stručnog studija katehetike.
2.	1961. – 1964.	Od osnutka 1961. do 1964. godine ostvaruje se kao dvosemestralni ili jednogodišnji stručni studij, kada se 1964. godine odlukom Fakultetskoga vijeća KBF-a preustrojio u četverosemestralni ili dvogodišnji stručni studij s nazivom: <i>Katehetski institut (KI)</i> .
3.	1964. – 1978.	Od preustroja s nazivom KI 1964. godine do 1978. godine djeluje kao dvosemestralni ili jednogodišnji stručni studij.
4.	1970. – 1978.	Od 1970. do 1978. godine radi se na reformi KI-a: uz postojeći dvogodišnji stručni studij izrađuje se koncepcija četverogodišnjega sveučilišnog studija. U novom Statutu KBF-a (1976.) razloženo je (pod vodstvom dekana T. J. Šagi-Bunića) da KBF, odnosno filozofsko-teološki studij svoje ciljeve »potpunije postizava« preko KI-a. Time je KI kao <i>Odsjek za religioznu pedagogiju i katehetiku</i> integriran u KBF.
5.	1978. – 1989.	Godine 1978. korjenitom reformom, uz dvogodišnji stručni studij, temeljem novosastavljenog nastavnog plana i programa počinje se ostvarivati četverogodišnji dodiplomski sveučilišni studij, čime je studentima omogućeno stjecanje visoke stručne spreme iz religiozne pedagogije i katehetike.
6.	1990. – 1999.	Akadske godine 1990./1991. <i>de facto</i> reintegracijom KBF-a u Sveučilište u Zagrebu počinje višestruka ustrojstvena i djelatna preobrazba KI-a: ponovno uvođenje vjeronauka u školski sustav, broj studenata dodiplomskog studija se tijekom 90-ih gotovo utrostručio, i to u korist studenata vjernika laika. Na se taj način KI dekloralizirao; utrnio je dvogodišnji stručni studij; akademske godine 1994./1995. obnovljen je četverogodišnji sveučilišni nastavni program i nastavni plan; uvodi se novi Statut (1999.) po kojem se KI s crkvenopravnog i državopravnog stajališta tretira kao <i>specijalizirana znanstveno-nastavna ustrojstvena jedinica KBF-a</i> .
7.	2000./2009.	Implementacijom Bolojnskog procesa u studijske programe na KBF-u, studij na KI-u se preustrojava u petogodišnji integrirani preddiplomski i diplomski studij (5+0).
8.	2009. – 2010.	Novim Statutom KBF-a (u procesu donošenja od 2005. do 2008. godine), na zahtjev <i>Kongregacije za katolički odgoj</i> i prema <i>Naputku o visokim katehetskim učilištima</i> (2008.) petogodišnji integrirani studij (5+0) na KI-u mora se reorganizirati u dva ciklusa: prvi ciklus ili preddiplomski, u trajanju od tri godine, i drugi ciklus ili diplomski, u trajanju od dvije godine (3+2). Tako se na pragu 50. obljetnice postojanja KI-a sastavlja novi <i>Prijedloga studijskog preddiplomskog i diplomskog programa</i> .
9.	2010./2020.	U obzorju zajedničkoga europskog cilja: <i>Ususret godini 2020.</i>

Prilog 3.

PRVI NASTAVNI PLAN I OBRAZAC PRVE KVALIFIKACIJSKE ISPRAVE

A) Prvi nastavni plan u školskoj godini 1961./1962.

	Predmet	Predavač	Predavanja	Vježbe
1.	Dogmatika	dr. Stjepan Bakšić	2 s.	½ s.
2.	Biblijska povijest	dr. Janko Oberški	1 s.	-
3.	Osnovi bibl. znanosti	dr. Bonaventura Duda	2 s.	1 s.
4.	Moralno bogoslovlje	dr. Jordan Kuničić	2 s.	-
5.	Pedagogika	dr. Jordan Kuničić	1 s.	-
6.	Katehetika	dr. Ivan Škreblin	2 s.	1 s.
7.	Liturgika	dr. Ivan Škreblin	1 s.	-
8.	Pastirsko bogoslovlje	dr. Ivan Škreblin	1 s.	-
9.	Apologetika	dr. Tomislav Šagi-Bunić	1 s.	½ s.
10.	Filozofija	dr. Ivan Kozelj	2 s.	-
11.	Povijest Crkve	dr. Josip Butorac	1 s.	-

B) Obrazac prve kvalifikacijske isprave

Temeljem *nastavnoga plana* student je stekao *Svjedodžbu o jednogodišnjem tečaju* koju je izdao *Rkt. Bogoslovski fakultetu Zagrebu s Katehetskim institutom*:

Rimokatolički Bogoslovski fakultet u Zagrebu

Katehetski institut

svjedodžba

o

jednogodišnjem tečaju

Prilog 4.

UPISANI I DIPLOMIRANI STUDENTI REDOVNICI I VJERNICI LAICI
TIJEKOM PEDESET GODINA

Školska godina	Upisani	Redovnice	Vjernici laici	Diplomirali
JEDNOGODIŠNJI KATEHETSKI TEČAJ				
1961./1962.	81	81	-	72
1962./1963.	51	50	1	46
1963./1964.	48	44	4	44
1964./1965.	41	34	7	36
UKUPNO	221	209	12	198

DVOGODIŠNJI STRUČNI STUDIJ				
1965./1966.	47	42	5	35
1966./1967.	40	36	4	37
1967./1968.	43	35	8	31
1968./1969.	49	46	3	37
1969./1970.	63	61	2	36
1970./1971.	46	46	-	53
1971./1972.	25	23	2	37
1972./1973.	19	18	1	23
1973./1974.	34	34	-	18
1974./1975.	31	31	-	25
1975./1976.	12	12	-	33
1976./1977.	14	12	2	12
1977./1978.	15	15	-	9
UKUPNO	438	411	27	386
POČETAK ČETVEROGODIŠNJEG SVEUČILIŠNOG STUDIJA I STJECANJA SVEUČILIŠNE DIPLOME				
1978./1979.	15	15	-	15
1979./1980.	17	15	2	7
1980./1981.	12	10	2	10
1981./1982.	12	12	-	12
1982./1983.	20	19	1	18
1983./1984.	14	11	3	2
1984./1985.	26	20	6	6
1985./1986.	15	13	2	11
1986./1987.	14	11	3	6
1986./1987.	42	8	34	
1987./1988.	14	10	4	7
1988./1989.	14	12	2	14
1989./1990.	17	13	4	10
1989./1990.	38	8	30	
1990./1991.	34	3	31	9
1991./1992.	99	17	82	8
1991./1992.	180	41	139	
1992./1993.	108	10	98	4
1993./1994.	112	6	106	8
1994./1995.	83	2	81	10
1994./1995.	54	-	54	
1995./1996.	77	2	75	26
1996./1997.	82	4	78	32
1997./1998.	68	5	63	57
1998./1999.	53	7	46	61
1998./1999.	50	4	46	
1999./2000.	68	7	61	51
2000./2001.	60	2	58	97

IMPLEMENTACIJA ECTS-a U STUDIJSKI NASTAVNI PLAN I PROGRAM				
2001./2002.	53	2	51	74
2002./2003.	54	1	53	66
2002./2003.	64	6	58	
2003./2004.	63	2	61	50
2004./2005.	57	6	51	54
POČETAK PETOGODIŠNJEG SVEUČILIŠNOG STUDIJA I STJECANA NASLOVA M ^F STRUKE*				
2005./2006.	68	8	60	51
2006./2007.	60	4	56	33
2007./2008.	51	3	48	37
2008./2009.	33	1	32	34
2009./2010.	61	2	59	35
2010./2011.	54	4	50	59
2011./2012.	64	1	63	22
UKUPNO	2080	327	1753	996
UKUPNI BR. U 50. GOD.	2739	947	1792	1580

*Napomena: U ak. god. 2010./2011. magistriralo je dvadesetero, a 2011./2012. trinaestero studenata.

Prilog 5.

SHEMATSKI PRIKAZ EPISTEMOLOŠKOG PROFILIRANJA KATEHETSKE STRUKE OD SREDNJEG VIJEKA DO DANAS S TEŽIŠTEM NA KI

Od srednjeg vijeka do Katehetskoga pokreta		
sv. Toma Akvinski	XIII. st.	u povezanosti sa svojim velebnim filozofsko-teološkim opusom upotrebljava sintagmu: <i>theologia catechetica</i>
Povjerenici za stvaranje Rimskoga katekizma	XVI. st. (1563.– 1566.)	populariziranje sintagme <i>theologia catechetica</i> sv. Tome Akvinskoga; početak razlikovanja katehetike i pastoralne teologije
Teološki fakultet u Leuvenu	XVI. st. (1576.)	utemeljena Katedra za katehétiku
Austro-Ugarska Monarhija	XVIII. st. (1774.)	utemeljena katehetika integrirana u Katedru za pastoralnu teologiju na sveučilištima
J. B. Hirscher (Njemačka)	1788. – 1865.	drži se utemeljiteljem katehetike kao znanosti

Od Katehetskoga pokreta do danas		
Teološki fakultet u Münchenu	1911.	utemeljena Katedra katehetike
Teološki fakultet u Beču	1912.	utemeljena Katedra katehetike
KBF u Zagrebu	1919. (14. XI.)	utemeljena Katedra katehetike
visoka katehetska učilišta: Belgija, Engleska, Francuska, Italija, Njemačka, Nizozemska, Španjolska, SAD (Bruxelles, München, Paris, Rim itd.)	druga polovica XX. st.	razvoj kateheze/katehetike znatno je vezan uz specijalizirane studijske programe (<i>Religionspädagogik, Scienze religiose; Religious Education</i>), za katehete/vjeroučitelje u zemljama u kojima je bio prisutan konfesionalni vjeronauk u odgojno-obrazovnim javnim ustanovama, studij. Proporcionalno studentima osposobljavaju se sveučilišni nastavnici koji se, uz nastavni, bave i znanstvenim radom, unapređujući tako katehetsku znanost.
Papinsko sveučilište u Rimu – Salezijana	1954./1955.	prvi put uveden program specijalizacije u katehatici
KBF u Zagrebu	1961.	osnovan Katehetski institut s jednogodišnjem stručnim studijem
KBF u Zagrebu	1964.	jednogodišnji stručni studij na Katehetskom institutu reorganiziran u dvogodišnji stručni studij
teološki fakulteti	poslije 1968.	na poticaj Drugoga vatikanskog koncila u okviru reforme crkvenih studija uveden akademski gradus licencijata/magisterija znanosti sa specijalizacijom u katehatici
KBF u Zagrebu	1978.	dvogodišnji stručni studij na Katehetskom institutu reorganiziran u četverogodišnji sveučilišni studij s akademskim naslovom dipl. kateheta
KBF u Zagrebu	1996. (2. VI.)	ponovno je osnovana Katedra katehetike pod nazivom Katedra religiozne pedagogije i katehetike kao praktične teologije
KBF u Zagrebu	2000./2010.	četverogodišnji sveučilišni studij na Katehetskom institutu prema Bolonjskom procesu reorganiziran u petogodišnji integrirani sveučilišni studij (3+2), s akademskim naslovom mr. struke
KBF u Zagrebu	2010./2020.	prijelaz iz integriranog (5+0) u dvociklički (3+2) studij

Summary

**THE FIFTY YEARS OF THE CATECHETICAL INSTITUTE – MORE THAN A MARK
IN THE PAST AND IN THE CONTEMPORARY TIMES
WHAT ARE ITS PROSPECTS FOR THE FUTURE?**

Alojzije HOBLAJ

Kaptol 10, HR – 10 000 Zagreb
a.hoblaj@zg.t-com.hr

This article's theme and title have been chosen to commemorate the fiftieth anniversary of the founding of the Catechetical Institute (KI) at the Catholic Faculty of Theology (KBF) at the University of Zagreb. Beside Introduction, Conclusion, and five Appendixes, the article consists of two parts, whose purpose is to establish the identity of KI. In the first part, the author describes the phenomenon of KI's existence for fifty years and reflects on its beginnings, development, and its maturing through seven developmental phases. The author sums up this part with a few concluding remarks. In the second part, the author evaluates the results of the research on the life and work of KI in the light of the epistemological status of religious pedagogy and catechetics and the criterion of its identification and participation in ecclesial-social conditions. At the end, the author recalls the public debate on the three disputed questions with a view towards prospects for future. The methodological approach to research in tackling with the set task is based on determining KI's identity in analogical sense found in developmental psychology.

Key Words: *Catechetical Institute, Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb, University's study, epistemological status, theology, catechetics, religious education, religious pedagogy, developmental phases, catechetics teacher, Church, ECTS, qualification frame.*